БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, ҚЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндеавлетинген

1952 июнь 8 воскресенье № 111 (2541)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

С. Сонам. — Бедик идейлиг долу үнелиг чечен-чогаалдарны тургузар (2 арын).

Колхоз тудуу (2 арын).

А. Лебедев. — Орустуң демократтыг уран-чүүлүнүң ажылдакчызы (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында (3 арын).

Салчак Тамба — Механизаторлар (3 арын).

Тибеттиң тайбыны-биле хосталгаының бир чыл оюн тибет улус байырлалдыы-биле демдеглээн (4 арын).

Жак Дюклону тудуп хоругдаанынга удур (4 арын).

Кореяда чугаалажыышкынар чүге узамдыгып турарыл? (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Америк эжелекчилерниң Кореяда араатанзыг чоруктарын соксадыр

Кочжедо ортулукта туттурган шериглер кадагалап турар лагерьлерде америк шериг чагыргаларының араатанзыг ханныг чоруктарынга бүгү делегей ханызы-биле килеңнеп, аңаа удурланып турар.

Май 29-та Москвага, Эвилелдер Бажыңының Колоннуг залынга бистиң Төрээн чуртувустуң найсылалының ажылчы чоннарының митингизи болуп эрткен. Москва хоорайның ажылчы чоннарының митингизи болза, миллион-миллион ажылчыннарның, колхозчуларның, совет интеллигентилериниң, бүгү совет улустуң сагыш-сеткилин илеретпишаан, америк агрессорларның Кореяда үүлгедип турар араатанзыг чоруктарынга удурланганын көргүзүп турар резолюцияны үндүрген.

Митингиниң резолюциязында чугаалап турары болза:

«Бистер, Москва хоорайның ажылчы чоннарының төлээлекчилери — ажылчыннар, албан хаакчыттар, эртемниң, уран-чүүлдүң, литератураның ажылдакчылары — Кореяда туттурган шериглер турар лагерьлерде америк агрессорларның үүлгедип турары кажан-даа дыңнаалып көрбээн ханныг кем-буруулуг чоруктарынга килеңнеп турар делегейниң миллион кижилериниң үнүнге боттарывыстың үнүвүстү катыштырар дээш хоорайның ниити митингизинге чыылдывыс.

...Америк империалистериниң ол араатанзыг чоруктары-биле делегейниң улустарының арын-нүүрү болгаш ак-сеткили кажан-даа эптешпес. Америк интервентилериниң ол чаа араатанзыг чоруктарынга бүгү чурттарның ак-сеткилдиг кижилери, мурнакчы болгаш депшилгелиг кижи төрелгетен килеңнээшкин-биле удурланып турар болгаш туттурган корей болгаш кыдат шериглери араатанзыг ёзу-биле аажылап турар америк шериг чагыргаларының ол чоруун соксадырын шыңгыы негеп турар.

Бүгү совет улус-биле бир дөмей Москваның ажылчы чоннары болза АҚШ-тың империалистериниң Кореяда үүлгедип турар кем-буруулуг, кижизиг эвес чоруктарынга килеңнеп турарын болгаш шнитпирлиг-биле удурланып турарын илередип тур.

...Ажылчы чоннуң ыдыктыг хүлээлгези—боттарының серемчилелин улам-на бедидип, делегейниң чаа дайынының империалистиг кыпсыкчыларының чимзениишкиннерин могаг-шылаг чокка сойгалап илередир болгаш бүгү делегейге тайбың дээш демиселди улам күштелдирери болур».

Гитлержи дээрбечилериниң үүлгедип турган кем-буруулларын, Освецимниң, Бухенвальдының, Майданектиң миллион-миллион кижилерни кырып турган өлүм лагерьлериниң кара-айыылдарын улустар амдаа утпааннар. Делегейниң ийги дайынының соонда каш-ла чылдар эрткенде америк империалистериниң Кореяда үүлгедип турар араатанзыг чоруктарын улустар база көрүп турарлар.

Корей улуска удур эжелекчи дайынны кывыскан америк шериг чагыргалары болгаш оларның чагырыкчылары гитлержи араатанзыг ханныг чоруктуң оруунче ажыы-биле киргеннер.

Америк империализмниң араатанзыг чоруун Кореяда ийи чылдың дургузунда чоруп келген үптекчи, агрессчи дайын чаа күш-биле сойгалап илередип турар. Америк эжелекчилер болза, маадырлыг улустуң эрестиг удурланыышкынынга таварышкаш, кижилерни массалыы-биле узуткаарының эн-не айыылдыг, араатанзыг чепсээн ажыглап эгелээн. Олар Кореяның хоорайларын болгаш суурларын араатанзыг ёзу-биле бомбалап, үрегдеп турар болгаш тайбың чурттакчыларның ханы-биле ооң черин бораптурар. Америк интервентилер болза, бактериологтуг болгаш химиялыг чепсектерни ажыглааш, боттарының араатанзыг чоруунуң талазы-биле гитлерлиг фашистерни безин ажып турар.

Кореяның Кочжедо ортулуунда болуп турар ханныг болуушкун, туттурган корей болгаш кыдат шериглерге удур америк империалистерниң араатанзыг чоруктары болза, кижиниң сагыш-сеткилиниң принциптерин, делегей эрге-чурумнарының бүгү хемчээлдерин каржызы-биле үрээни од болуп турар. Ол болза, кижи төрелгетенге удур кавчаар-даа аажок улуг кем-буруу үүлгедиишкини болуп турар.

Америк гестапочулар болза, Мурруу Кореяда Кочжедо ортулукту туттурган кыдат болгаш корей шериглерни хилинчектеп өлүрериниң ортулуу кылдыр хуулдурган.

Он-он муң туттурган шериглер — кореяның улус армиязының солдаттарының болгаш Кыдат улустуң эки-турачыларының таваржып турары араатанзыг чоруктарының дугайында барымдаалар болгаш документилер болза, ам бүгү делегейде билдингир. Ында үүлгетинип турар хилинчектээшкин, туттурганнарны массалыы-биле өлүрер чоруктар — аңаа-ла бир болуушкун апарган. Туттурган шериглерни изиг демир-биле чирттип, бажын куду кылдыр азып, думчуунче суг кудуп турар. Америк чажыт лабораторияларга чаа араатанзыг хораннарны болгаш халдавырлыг бактерияларны хынап көөрүнге туттурган шериглерни ажыглап турар.

Америк араатаннар болза, туттурган шериглерни изиг демир-биле таңмалап, бодунуң ханы-биле Төрээн чуртундан өскерилгениниң дугайында бижикке ат салырынче албадап турар. Бо бүгү үүлдерни туттурган корей болгаш кыдат шериглерни аңаа күш-биле тудуп тургузар болгаш Чан Кай-шниң болгаш Ли Сын Маннын дээрбечи бөлүктеринге оларны киирер сорулга-биле үүлгедип турар.

Кочжедо ортулукта америк шериг эрге-чагыргазының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң барымдаазын туттурган шериглер лагерьлериниң комендантызы турган америк генерал Колсон миннип чугаалаан. Ооң соонда Кочжедо ортулукта болуп турар ханныг үүлгедиишкиннериниң дугайын реакциялыг америк парлалгалар безин чугаалаар ужурга таваышкан.

Кочжедо ортулукта чеде берген америк өлүрүкчү, кижи азар генерал Боутнер болза, АҚШ-тың дээди шериг чагыргаларының айтыышкыннарын ёзугаар ам-даа араатанзыг үүлгедиглерни кылыр сорулгалыг дээрзиниң дугайын Кореядан кээп турар медеглелдер чугаалап турар. Америк, англи, канада шериглерни болгаш танкыларны-даа ук ортулукче күш киирери-биле чорудуп турар. «Кочжедо ортулукка эн-не араатанзыг чоруктар моон соонда-даа болур чадавас» деп Англияның «Обсервер» деп солуннуң корреспондентизи чоокта чаа бижээн.

Кочжедо ортулукта араатанзыг чоруктарның эгелекчилери болгаш боттандырыкчылары болза, сойгалатынып илеретинген болгаш олар бүгү-ле аргаларны хереглеп түргаш, боттарының үүлгедиишкиннерин чажырарын оралдажып турарлар. Кореяда америк интервентилериниң араатанзыг чоруктарын соксадырын негеп турар делегейниң хөй-ниитиниң килеңнээжинден олар дүвүреп турар апарганнар.

Туттурган шериглерни кижизиг ёзу-биле көөрүнүң дугайында Гаагага болгаш Женевага дугурушкан делегей дугуржулгаларын америк интервентилериниң каржызы-биле үреп турарынга буруңгаар депшилгелиг кижи төрелгетен шыңгыызы-биле удурланып турар.

Кочжедо ортулукта америк лагерь дээрге-ле — чарлатынып мактатынган «амыдыралдың америк хевириниң», америк «демократиянын» болгаш ханныг гитлержи «чаа корум-чурумнуң» бо үеде америк хевири-дир дээрзин бүгү делегей, бүгү-ле улустар тодаргайы-биле көрүп турарлар.

Кореяда америк шериглериниң үүлгедип турар ханныг, өлүрүкчү чоруу болза, миллион-миллион кижилериниң, хосталгага ынакшылдыг бүгү-ле улустарның киленнээшкининг удурланыышкынынга таваржып турар. Улустар болза, дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чимзениишкиннеринден серемчилелин дыңзытпышаан, делегейге тайбың дээш демиселге улам-на сырый катыжып турарлар.

Кореяда араатанзыг чорукту үүлгедип турар америк империалистерни көөр хөңнү чок чорук-биле долдукмаан ак-сеткилдиг кижи амгы үеде чок болгаш турбас-даа ужурлуг. Шынныг херекти камгалап турар маадырлыг корей улус-биле болгаш кыдат улустуң эки турачыларының таваржып турары араатанзыг чоруктарының дугайында барымдаалар болгаш документилер болза, ам бүгү делегейде билдингир. Ында үүлгетинип турар хилинчектээшкин, туттурганнарны массалыы-биле өлүрер чоруктар — аңаа-ла бир болуушкун апарган. Туттурган шериглерни изиг демир-биле чирттип, бажын куду кылдыр азып, думчуунче суг кудуп турар. Америк чажыт лабораторияларга чаа араатанзыг хораннарны болгаш халдавырлыг бактерияларны хынап көөрүнге туттурган шериглерни ажыглап турар.

Америк араатаннар болза, туттурган шериглерни изиг демир-биле таңмалап, бодунуң ханы-биле Төрээн чуртундан өскерилгениниң дугайында бижикке ат салырынче албадап турар. Бо бүгү үүлдерни туттурган корей болгаш кыдат шериглерни аңаа күш-биле тудуп тургузар болгаш Чан Кай-шниң болгаш Ли Сын Маннын дээрбечи бөлүктеринге оларны киирер сорулга-биле үүлгедип турар.

Кочжедо ортулукта америк шериг эрге-чагыргазының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң барымдаазын туттурган шериглер лагерьлериниң комендантызы турган америк генерал Колсон миннип чугаалаан. Ооң соонда Кочжедо ортулукта болуп турар ханныг үүлгедиишкиннериниң дугайын реакциялыг америк парлалгалар безин чугаалаар ужурга таваышкан.

Кочжедо ортулукта чеде берген америк өлүрүкчү, кижи азар генерал Боутнер болза, АҚШ-тың дээди шериг чагыргаларының айтыышкыннарын ёзугаар ам-даа араатанзыг үүлгедиглерни кылыр сорулгалыг дээрзиниң дугайын Кореядан кээп турар медеглелдер чугаалап турар. Америк, англи, канада шериглерни болгаш танкыларны-даа ук ортулукче күш киирери-биле чорудуп турар. «Кочжедо ортулукка эн-не араатанзыг чоруктар моон соонда-даа болур чадавас» деп Англияның «Обсервер» деп солуннуң корреспондентизи чоокта чаа бижээн.

Кочжедо ортулукта араатанзыг чоруктарның эгелекчилери болгаш боттандырыкчылары болза, сойгалатынып илеретинген болгаш олар бүгү-ле аргаларны хереглеп түргаш, боттарының үүлгедиишкиннерин чажырарын оралдажып турарлар. Кореяда америк интервентилериниң араатанзыг чоруктарын соксадырын негеп турар делегейниң хөй-ниитиниң килеңнээжинден олар дүвүреп турар апарганнар.

Туттурган шериглерни кижизиг ёзу-биле көөрүнүң дугайында Гаагага болгаш Женевага дугурушкан делегей дугуржулгаларын америк интервентилериниң каржызы-биле үреп турарынга буруңгаар депшилгелиг кижи төрелгетен шыңгыызы-биле удурланып турар.

Кочжедо ортулукта америк лагерь дээрге-ле — чарлатынып мактатынган «амыдыралдың америк хевириниң», америк «демократиянын» болгаш ханныг гитлержи «чаа корум-чурумнуң» бо үеде америк хевири-дир дээрзин бүгү делегей, бүгү-ле улустар тодаргайы-биле көрүп турарлар.

Кореяда америк шериглериниң үүлгедип турар ханныг, өлүрүкчү чоруу болза, миллион-миллион кижилериниң, хосталгага ынакшылдыг бүгү-ле улустарның киленнээшкининг удурланыышкынынга таваржып турар. Улустар болза, дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чимзениишкиннеринден серемчилелин дыңзытпышаан, делегейге тайбың дээш демиселге улам-на сырый катыжып турарлар.

Кореяда араатанзыг чорукту үүлгедип турар америк империалистерни көөр хөңнү чок чорук-биле долдукмаан ак-сеткилдиг кижи амгы үеде чок болгаш турбас-даа ужурлуг. Шынныг херекти камгалап турар маадырлыг корей улус-биле болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының таваржып турары араатанзыг чоруктарының дугайында барымдаалар болгаш документилер болза, ам бүгү делегейде билдингир. Ында үүлгетинип турар хилинчектээшкин, туттурганнарны массалыы-биле өлүрер чоруктар — аңаа-ла бир болуушкун апарган. Туттурган шериглерни изиг демир-биле чирттип, бажын куду кылдыр азып, думчуунче суг кудуп турар. Америк чажыт лабораторияларга чаа араатанзыг хораннарны болгаш халдавырлыг бактерияларны хынап көөрүнге туттурган шериглерни ажыглап турар.

Америк араатаннар болза, туттурган шериглерни изиг демир-биле таңмалап, бодунуң ханы-биле Төрээн чуртундан өскерилгениниң дугайында бижикке ат салырынче албадап турар. Бо бүгү үүлдерни туттурган корей болгаш кыдат шериглерни аңаа күш-биле тудуп тургузар болгаш Чан Кай-шниң болгаш Ли Сын Маннын дээрбечи бөлүктеринге оларны киирер сорулга-биле үүлгедип турар.

Кочжедо ортулукта америк шериг эрге-чагыргазының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң барымдаазын туттурган шериглер лагерьлериниң комендантызы турган америк генерал Колсон миннип чугаалаан. Ооң соонда Кочжедо ортулукта болуп турар ханныг үүлгедиишкиннериниң дугайын реакциялыг америк парлалгалар безин чугаалаар ужурга таваышкан.

Кочжедо ортулукта чеде берген америк өлүрүкчү, кижи азар генерал Боутнер болза, АҚШ-тың дээди шериг чагыргаларының айтыышкыннарын ёзугаар ам-даа араатанзыг үүлгедиглерни кылыр сорулгалыг дээрзиниң дугайын Кореядан кээп турар медеглелдер чугаалап турар. Америк, англи, канада шериглерни болгаш танкыларны-даа ук ортулукче күш киирери-биле чорудуп турар. «Кочжедо ортулукка эн-не араатанзыг чоруктар моон соонда-даа болур чадавас» деп Англияның «Обсервер» деп солуннуң корреспондентизи чоокта чаа бижээн.

Кочжедо ортулукта араатанзыг чоруктарның эгелекчилери болгаш боттандырыкчылары болза, сойгалатынып илеретинген болгаш олар бүгү-ле аргаларны хереглеп түргаш, боттарының үүлгедиишкиннерин чажырарын оралдажып турарлар. Кореяда америк интервентилериниң араатанзыг чоруктарын соксадырын негеп турар делегейниң хөй-ниитиниң килеңнээжинден олар дүвүреп турар апарганнар.

Туттурган шериглерни кижизиг ёзу-биле көөрүнүң дугайында Гаагага болгаш Женевага дугурушкан делегей дугуржулгаларын америк интервентилериниң каржызы-биле үреп турарынга буруңгаар депшилгелиг кижи төрелгетен шыңгыызы-биле удурланып турар.

Кочжедо ортулукта америк лагерь дээрге-ле — чарлатынып мактатынган «амыдыралдың америк хевириниң», америк «демократиянын» болгаш ханныг гитлержи «чаа корум-чурумнуң» бо үеде америк хевири-дир дээрзин бүгү делегей, бүгү-ле улустар тодаргайы-биле көрүп турарлар.

Кореяда америк шериглериниң үүлгедип турар ханныг, өлүрүкчү чоруу болза, миллион-миллион кижилериниң, хосталгага ынакшылдыг бүгү-ле улустарның киленнээшкининг удурланыышкынынга таваржып турар. Улустар болза, дайынның империалистиг кыпсыкчыларының чимзениишкиннеринден серемчилелин дыңзытпышаан, делегейге тайбың дээш демиселге улам-на сырый катыжып турарлар.

Кореяда араатанзыг чорукту үүлгедип турар америк империалистерни көөр хөңнү чок чорук-биле долдукмаан ак-сеткилдиг кижи амгы үеде чок болгаш турбас-даа ужурлуг. Шынныг херекти камгалап турар маадырлыг корей улус-биле болгаш кыдат улустуң эки-турачыларының таваржып турары араатанзыг чоруктарының дугайында барымдаалар болгаш документилер болза, ам бүгү делегейде билдингир. Ында үүлгетинип турар хилинчектээшкин, туттурганнарны массалыы-биле өлүрер чоруктар — аңаа-ла бир болуушкун апарган. Туттурган шериглерни изиг демир-биле чирттип, бажын куду кылдыр азып, думчуунче суг кудуп турар. Америк чажыт лабораторияларга чаа араатанзыг хораннарны болгаш халдавырлыг бактерияларны хынап көөрүнге туттурган шериглерни ажыглап турар.

Америк араатаннар болза, туттурган шериглерни изиг демир-биле таңмалап, бодунуң ханы-биле Төрээн чуртундан өскерилгениниң дугайында бижикке ат салырынче албадап турар. Бо бүгү үүлдерни туттурган корей болгаш кыдат шериглерни аңаа күш-биле тудуп тургузар болгаш Чан Кай-шниң болгаш Ли Сын Маннын дээрбечи бөлүктеринге оларны киирер сорулга-биле үүлгедип турар.

Кочжедо ортулукта америк шериг эрге-чагыргазының араатанзыг үүлгедиишкиннериниң барымдаазын туттурган шериглер лагерьлериниң комендантызы турган америк генерал Колсон миннип чугаалаан. Ооң соонда Кочжедо ортулукта болуп турар ханныг үүлгедиишкиннериниң дугайын реакциялыг америк парлалгалар безин чугаалаар ужурга таваышкан.

Кочжедо ортулукта чеде берген америк өлүрүкчү, кижи азар генерал Боутнер болза, АҚШ-тың дээди шериг чагыргаларының айтыышкыннарын ёзугаар ам-даа араатанзыг үүлгедиглерни кылыр сорулгалыг дээрзиниң дугайын Кореядан кээп турар медеглелдер чугаалап турар. Америк, англи, канада шериглерни болгаш танкыларны-даа ук ортулукче күш киирери-биле чорудуп турар. «Кочжедо ортулукка эн-не араатанзыг чоруктар моон соонда-даа болур чадавас» деп Англияның «Обсервер» деп солуннуң корреспондентизи чоокта чаа бижээн.

Кочжедо ортулукта араатанзыг чоруктарның эгелекчилери болгаш боттандырыкчылары болза, сойгалатынып илеретинген болгаш олар бүгү-ле аргаларны хереглеп түргаш, боттарының үүлгедиишкиннерин чажырарын оралдажып турарлар. Кореяда америк интервентилериниң араатанзыг чоруктарын соксадырын негеп турар делегейниң хөй-ниитиниң килеңнээжинден олар дүвүреп турар апарганнар.

Туттурган шериглерни кижизиг ёзу-биле көөрүнүң дугайында Гаагага болгаш Женевага дугурушкан делегей дугуржулгаларын америк интервентилериниң каржызы-биле үреп турарынга буруңгаар депшилгелиг кижи төрелгетен шыңгыызы-биле удурланып турар.

(«Правданың» мурнуку чүүлү).

Тимирязев Академиязында эртем конференциязы

Июнь 2-де Москваның К. А. Тимирязев аттыг көдээ ажыл-агый Академиязынга ол дээди өөредилге черинин эртемденнериниң 1951 чылдың дургузунда кылган шинчилел ажылының түннелиниң үндүрер эзлеглиг эртем конференциязы ажыттынган.

Илеткелдерниң хөйүн академияның коммунизмниң улуг тудугларынга хаамарышкан ажылдарга киржилгезинге хамаарыштырган. Хөрзүн шинчилелиниң кафедразының башкылары болгаш аспирантылары Сталинградтың магистральдиг каналының районунче шинчилел ажылының түннелиниң дугайын илеткээрлер. Ол ышкаш Сталинград — Степной—Черкесск аразында күрүнеиң хову камгалаар ыяш күржааның хөрзүнүнүң дугайын база илеткээр. Конференцияның чамдык медеглелдерин суггарылганың байдалының үезинде тараа, чимис, ногаа болгаш техниктиг культураларны чаартылгазының аргазынга хамаарыштырып турар.

Агрономия, зоотехния, экономия болгаш өске-даа секцияларга 60 чыгыы илеткелдерни дыннаар.

Баштайгы пленарлыг хуралга чазын чажып тарыыр кызылтас сорттарын күзүн чажып тарыыр кылдыр хуулдурарының дугайында академик Т. Д. Лысенко илеткел кылган.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Ойнааракта институтунда

ЗАГОРСК. Москва чанында Загорск хоорайда уруглар ойнаар үүлдериниң эртем-шинчилел институту делегейде карачаңгыс ындыг институт болуп турар. Институттуң ажылдакчылары хоорайның уруглар садтарынга болгаш школаларынга үргүлчү аалдап барып турарлар. Олар кая-даа көзүлбээн ойнааракта аппарып турарлар.

Май 28-те институттуң педагогтары Баганов биле Шарков № 1 уруглар садынга «Аэропорт» болгаш «Бичии уругларга» деп конструкцияларны чедир бергеннер. Уруглар ол кезектерде автомобильдерни, паровозтарны, демир орукту чыып эптээннер, база Внуково аэропортуң тургускан. Уругларны институттуң бодунга ойнаары-биле үргүлчү чалап турар. Ойнааракта уруглардың шүгүмүүлели үүгле эрткениниң соонда РСФСР-ниң чырыдыышкын Министерствозунуң уран-чечен техника чөвүлелинге бадыладыы-биле киирер болгаш ооң соонда бүдүрүлгеже баар.

Уругларны долгандыр турар үүлдер-биле таныштырар, оларның чаагадыкчы мергежилин бедидер шак ындыг ойнаар үүлдерни институтта белеткеп турар.

Сөөлгү үеде кылган ойнаар үүлдериниң аразында экскаватор, надостуг ветро-шимчедикчи, болу чоруур комбайн, авиаконструктор, «бедик бажың» бар. Чаа-чаа ойнаар үүлдер совет кижилериниң таңдыы күш-ажылын көргүзүп турар болгаш бичии уругларны бистиң чуртувустуң дүрген өзүп турар техниказы-биле таныштырар.

Үүгле бо чылын үүс ажыг чаа уруглар ойнаар үүлдерни бүдүрүлгеже берген.

(СЭТА).

Чурттуң ховуларында

Смоленск областың колхозтары хендир тарылгазының планын күүсеткеш, тарылганың үнүжүнче хайгааралды салып турар. Чылыг чаъстар тарылганың үнериниге дөгүм болуп турар.

Новгород областың көдээ ажылагый артельдери хендир-долгунецтиң тарылга планын база күүсеткен. Дыка хөй колхозтар хендирни пландан ажыр тарып турар.

Калуга областың улгатыр катыштырган 450 колхозтары бо чылын тараа культураларының болгаш мал чеми үнүштериниң тарылга ээлчештирилгезин чорудуп турар. Ооң-биле чергелештир клевериниң болгаш тимофеевканың тарылгазы дыка калбарып турар. Хөй чылда үнер сигеннериниң тарылга планын область ажыр күүсеткен.

Литвада чылыг хүннер кырлыгкара тарылгазын массалыг эгелээринге дузалыг болган. Бо культураны хөйнү тарып турар Вильнюс областың колхозтары үш муң хире гектар черни тараан.

Орлов областың механизаторлары июньниң 1-ге чедир 30 муң гектар чайгы черни эрткен чылдан хөйнү аңдарган.

(СЭТА).

Азербайджанда байлак дүжүт

БАКУ. Азербайджанда тараанның дыка байлак дүжүдү өскен. Тараачыннарның болгаш МТС-териниң трактористериниң кызымак күш-ажылы эки түннелдиг болган. Чер болганда тараа дыка бедик үнген. Чавыс районнарга тараанның ажаалдазын долузу-биле механизастаар.

Республиканың ховулуг районнары тарааны бышканнап кезип эгелээн. Евлахский районда бир-ле дугаар, комбайн-биле тараа ажаап алырының мастерлери А. Сулейманов болгаш Г. Скупко оларның боду чоруур комбайннары Ленин аттыг колхозтуң ховузунче үнүпкен. Ол ийи комбайнёрлар машиналарже кывар-чаар үүлдер болгаш суг кударынга, база техниктиг көрүлде талазы-биле дузалажып турар ховубригадалары-биле сырый харылзаалыг ажылдап турарлар.

Муган ховузунда байлак дүжүт ыжып эгелээн. Үүгле Астрахан-Базарский районга эрткен чылдагызынга бодааргa дыка хөй, он-он комбайннар ажылдаар. Бүгү-ле белеткел пунктулары болгаш амбарлар чаа дүжүттүң тараазын хүлээп алырынга белен.

(СЭТА).

Украинаның совхозтары чазын чажар тарааларның тарылгазын дооскан

КИЕВ. УССР-ниң совхозтар Министерствозунуң совхозтары тараа, бобы, силос культураларының болгаш корнеплодтар тарылгазын дооскан.

Тарылгага мурнакчы агротехниканы калбаа-биле ажыглаан. Шөлдериниң дыка хөй кезиин хана карактай тарыыр арга-биле тараан.

(СЭТА).

„Сталинградгидростройда“ күчүлүг земснаряд

ВОЛЖСКИЙ СУУР. (Сталинград область). Волгада Песчаный районда «Сталинградский 1005» деп күчүлүг земснаряд чедип келген. Ону Сталинградтың суднолар тудар черинге туткан.

Земснарядтың командазы плотинаның болгаш суг станциязының адаан онгарлаар ажылче кириптеринге белеткеп турар.

(СЭТА).

Чайгы суггарылга— дүжүттүң кол айтырыгларының бирээзи

Тарааның чайгы суггарылгазын шын организастаар чорук бедик дүжүт чедип алырының кол хемчегленириниң бирээзи болур.

Тарааның чайгы суггарылгазын чедиишкинниг чорудар дээш Чаа-Хөл районнуң колхозтары бо чазын суггарылга бүгаларының септелгезин эки чоруткан болгаш ам чайгы суггарылганы организастыг чорудуп турар. Сталин аттыг колхозтуң хөрээженнери ниити узуну 4000 метр суггарылга бугаларын казып кылган. Ол бугаларның суун ажыглап, эш Биче-оол биле Сапыктың звенолары 120 га тарааның баштайгы суггарылгазын дооскан. Ленин аттыг колхозтуң Кара-Дуругда 3000 метр дурттуг суггарылга бугазын аштап кылгаш, ында 200 га тарааны суггарылгага киирген.

ВКП(б) райкомунуң май 19-тагы шнитпирин ёзугаар районнуң өскедаа колхозтары тарааның бирги суггарылгазын июньниң баштайгы чартыында доозар дээш хемчегленип турар. Терезин, Бош-Даг, Көк-Даш, Ак-Тал, Кара-Дуруг, Ортаа-Хем, Күзег дээн ышкаш кол бугаларда суггарылга звеноларын тустус үзүп тургускулаан. Олар суггарылганы дүн, хүн иштинде ээлчегбиле чорудуп турар.

Ындыг болза-даа, чамдык колхозтар бедик дүжүт чедип алырынга суггарылганың улуг ажык-лузазын чедир үнелеп көрбейн, ол ажылды кончуг оожум чорудуп турар. Молотов аттыг колхоз (даргазы Бегзи) үүгле 13 ганы, Шверник аттыг колхоз (даргазы Калбак) 39 ганы суггарган, районда суг ажыл-агый черинин начальниги Трако, ооң техниктиг ажылдакчызы Байкалов олар буга тудугларын септээр болгаш суггарылганы хайгаарап көөр талазы-биле дыка четпес ажылдап турар.

Ам колхозтарның хову ажылында бүгү күжүн тарааның чайгы ажаалгазынче, ылаңгыя суггаттыг тарааларны 2—3 удаа суггарылга-биле хандырарынче угландырар ужурлуг. Районнуң көдээ ажыл-агый килдизи, ооң агрономнары тараа суггарылгазының ажылының чоруп турарын үргүлчү хынаар, четпестерни илередип хемчег алыр ажылдарны шуут холга алыр херек.

Тарааның чайгы суггарылгазы

ШАГААН-АРЫГ. **(Телефон-биле).** Улуг-Хем районнуң Чааты сумуда Киров аттыг колхозта тарааның чайгы суггарылга ажылы калбарган. Ол колхозтуң колхозчулары сөөлгү каш-ла хонук дургузунда 192 га черни суггарган.

Тараа суггарылгазында 22 кижи үргүлчү ажылдап турар. Оларның аразында колхозчулар Шивитпаа, Кенден болгаш өскелер-даа кызымак ажылдап, хүн нормазын ыракта ажыр күүседип турарлар.

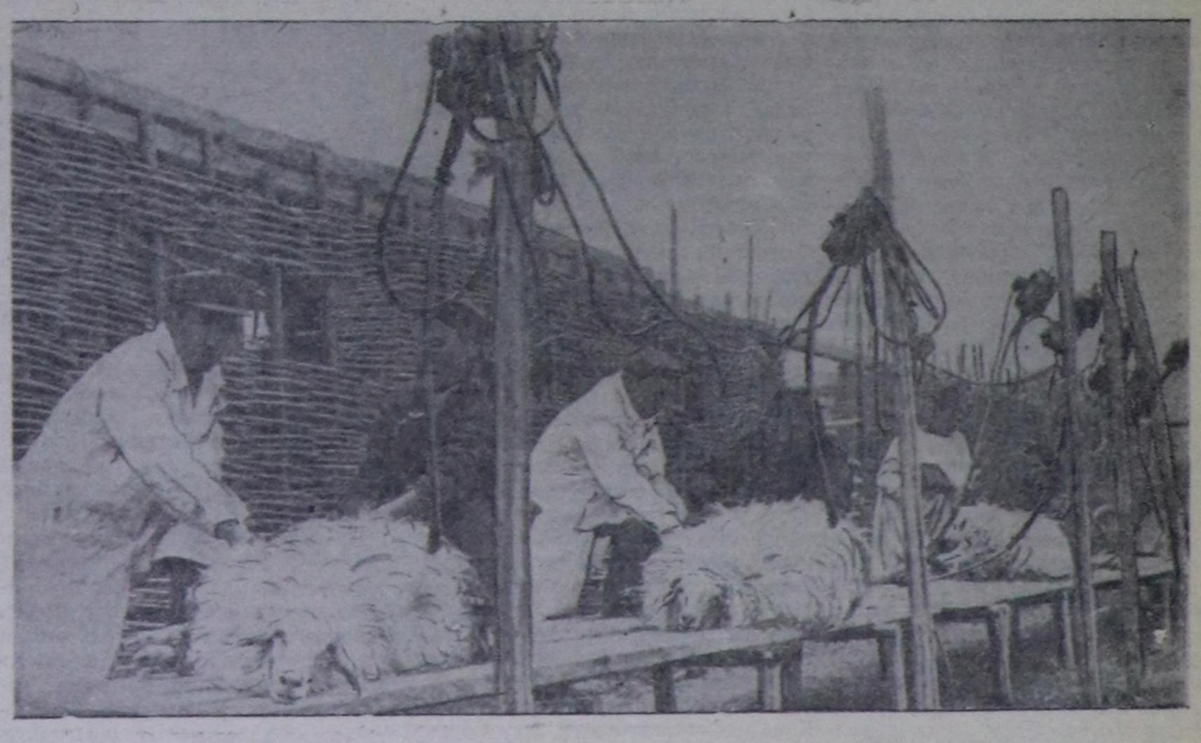

Ам областың колхозтарында хой кыргылдазы түлүктеп турар болгаш күрүнеге дүк дужаалдазы чоруп турар. Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозу электри күжү-биле хой кыргыыр аппараттарны калбаа-биле хереглеп турар. Ол колхоз бо чылын 2500 хойларны кыргаан.

Чурукта: Электри күжү-биле хой кыргыыр аппараттар-биле «Кызыл тараачын» колхозтуң хойларын кыргып турары.

Чуруу А. Ермолаевтиң.

Бедик идейлиг, долу үнелиг чечен чогаалдарны тургузар

★ ★ ★

С. СОНАМ
ВКП(б) обкомунуң секретари

★ ★ ★

Дайын сөөлүндеги үеде ВКП(б) ТК-ның идеология ажылының дугайында доктаалдарын боттандырып, совет литератураның болгаш уран-чүүлдүң ажылдакчылары боттарының чогаадылга ажылында политика чок чорукту узуткап, литератураны болгаш уран-чүүлдү политикадан дашкаар турар деп санаар чергелиг хоралыг хөөннерни боттарының иштинден үндүр сывырганнар.

Сөөлгү каш чылдарда совет литератураның болгаш уран-чүүлдүң чогаалдары болза, ёзулуг бедик идеялыг болгаш долу үнелиг болган.

Тыва области Совет Чогаалчылар Эвилелиниң кежигүннери болгаш кандидаттары, эгелеп бижип турар чогаалчылар болгаш авторлар боттарының чогаадылга ажылдарынга мурнунда тургулаан четпестерни болгаш частырыгларны партия обкомунуң, ВКП(б) ТК-ның айтыышкынын ёзугаар арылдырып, шын орукче бар чыдарлар. ВКП(б) ТК-ның төөгүлүг доктаалының мурнунда областың чогаалчыларының аразында тургулаан кударгай сеткилдерни, тура-сорук чок чорукту мактап бижиир, совет улустарының эп-найыралынга удур хөөннерни херек кырында суртаалдап турган кижилерни үндүр сывырган. Ооң-биле чергелештир элээн хөй чогаалчыларның (чижээлээргe, С. Сарыг-оолдуң, Л. Чадамбаның болгаш өскелериниң-даа) шүлүктеринде кижилер көзүлбес, арга-хемнерни алгаптырлаар, черле бойдусту кайгап мактаар чоруктар база тургулаан.

Ам оон бистиң чогаалчыларывыс бүрүн эвес-даа болза, ол чоруктан уштунуп ап турарлар. Боттарының чогаалдарынга областың чогаалчылары социалистиг нацияларның өгбүлезинге тыва улустуң киргении, улустарның улуг башкылары Ленинни, Сталинны болгаш областың ажылчы чоннарының амыдыралында чаартылгаларны көргүзүп турар апарганнар.

Сөөлгү үш-дөрт чылдарның иштинде областың чогаалчыларының болгаш ажылчы чонунуң амыдыралынга өөрүшкүлүг үүл болган. С. Токаның «Араттың сөзү» деп тоожузу Сталинчы шаннаалдың лауреадынга четкен. Ол ышкаш О. Саган-оол бодунуң бир дугаар шиизин «Чүткүлдү» сценага үндүргеш, ам ийи дугаар шиини база доозуп турар. О. Саган-оолдуң драматургия жанрынче киргенин байырлап демдеглээр херек. Областың национал театрының сценазынга областың ажылчы чоннарының амгы үеде ажыл-ижин, амыдыралын, идейлиг өзүлдезин көргүзүп турар шиилер чок болуп турган болгай. О. Саган-оолдуң эгелели ындыг байдалды чире шаап үнген.

Эки деп демдеглезе чогуур үүлдериниң иштинге областың шүлүкчүлериниң саны аныяк чогаалчылар-биле немежип, боттарының чогаалдарының тематиказын амыдыралче чоокшуладып турары болур. Ниитизи-биле областа литература амыдыралының хайнығып өзер сууру база калбарган.

Областа чогаалчыларның күжү аныяк болганда ам дээреде улуг чогаалдар—романнар болгаш прозалар—чогу билдингир. Ындыг хевирлиг чогаалдарны тургузарынга үр чылдың дуржулгазы, а кол чүве чогаалчының мергежили болгаш ниити бедик билии херек. Бо талазы-биле четпес чүве чүл дизе, ындыг улуг ажылдарның шенелдези безин чорбайн турары болур. Ылаңгыя проза чогаалдың болгаш ол таланың чогаалчыларының саны кончуг эвээш болуп турар. Чогаалчылар Эвилелиниң 9 кежигүннериниң иштинден эштер С. Тока биле О. Саган-оол прозачылар, а эш А. Темир (А. Пальмбах) очулдурукчу болуп турар. Арткан алды кижи (С. Сарыг-оол, Л. Чадамба, В. Эренчин, Б. Ховенмей, Ю. Кюнзегеш база Самба-Люндуп) шуптузу шүлүкчүлер. Оларның иштинден эш Самба-Люндуп Москвада литература институдунда өөренип турар. Эгелеп турар чогаалчылар С. Сюрюн-оол, О. Сувакпит, С. Тамба, Фатеев, Медээчи, Шаравии болгаш өскелер-даа база-ла шүлүкчүлер.

Мооң ужурундан сөөлгү ийи-үш чылдарда чаңгыс-даа проза чогаалы бижитинмээн. Харын «Улуг-Хем» альманахтың дөртү номериниге эш М. Пахомовтуң «Таңды сынның эдектеринде» деп тоожунуң үзүндүлерин парлаан болуп турар. Черле проза жанрындан номчукчуларга билдингир С. Токаның автобиографиялыг тоожузу болгаш «Бөрүлерии аңнаары», О. Саган-оолдуң «Найырал» болгаш «Сумудан келген оол» деп үш рассказтарындан өске чүве чок болуп турар. Область чогаалчыларының мурнунда салдынган бир улуг сорулга болза, проза чогаалын нептередип, чаа-чаа чогаалдарны тургузары болуп турар. Бо талазы-биле чамдык эштер чижээ, С. Тамба болгаш өске-даа чогаалчылар планнарында проза чогаалдарын шенээр деп турарын кончуг үүлзүүп демдеглээр херек. Ол эштерге сүмелеги дег чүве болза, баштай прозаның бичии хевирлеринден эгелээш, улуг хевирлериниң планнарын чоорту сайзырадып, чамдык кезектерин бижигилеп эгелээр болза эки болур.

Шүлүк чогаалы сан талазы-биле элээн өскен. 1945 чылдан бээр альманахтарга болгаш өске-даа үндүрүлгелерге областың шүлүкчүлериниң ийи үс ажыг шүлүктерин парлап үндүрген. Чүгле 1951 чылда чарлаан конкурска 170 чыгам санныг шүлүктер кирген. Моон ап көөрге, областа шүлүк чогаалынче хандыгып турар аныяк авторларның саны база өзүп турар. Чогаалчы бүрүзү бодунуң баштайгы базымнарын нургулайында шүлүктен эгелээр. Шүлүк бижиири баштайгы эгелеп чоруур чогаалчыга чиик ышкаш көстүр. Ынчалза-даа ёзулуг шүлүкчү болуру ындыг белен эвес.

Чогаалдың шынары чүгле билиглиг ийи-чаңгыс критиктериниң сөглеп кааны-биле үзе шинтпирлетинге бербес, а чонга тарааш, ооң аразынга алдаржып, чоннуң идейлиг амыдыралының адырылбас кезии болган соонда ам долу үнелиг чогаал деп санатынар. Чон болза, эң сөөлгү болгаш эң шынчы шүгүмчүлелин бээр, ол дээрге, дээди шиитткекчи болур.

Чогаалдарны чонга нептередири чүгле парлалга арыннарынга болдунар чүве эвес. Бо талазы-биле оруктар хөй. Чогаалчыларның чогаадылгазынга калбартынган ужуражыышкыннар болгаш кежээлер, шилитинген эки чогаалдарны бот-тывынгыр уран-чүүлдүң репертуарларынга киирери, номчукчуларның конференциязын организастары чижектиг хемчеглер болза, областың литературазының моон соңгаар хөгжүүрүнүң эң чугула айтырыглары болуп турары бистерге билдингир.

Чогуур хемчеглерни чорутпайн келгениниң ужурундан бистиң шүлүкчүлеривистиң бижээн шүлүктериниң чонга алдаржаан шылгарангайы кайызыл деп айтырарга дадагалзаа чок бериптер харыы белен тывылбас. Херек кырында үр үеде бижип келген эштериниң, аныяк болгаш эгелеп турар чогаалчыларның чогаалдарының иштинде багай эвес шүлүктер бар, олар идей талазы-биле шын, чечен чогаал талазы-биле долу үнелиг чогаалдар деп санатынып болурлар.

Маңаа чижек кылдыр С. Сарыг-оолдуң элээн алдаржаан «Совет Эвилелиниң хамаатызы мен» деп патриотчу шүлүүн, база ооң «Хадынчыгаш» деп бистиң чуртувуста мичуринчи садтарны, ыяш тарылгазын калбартып турарынга тураскааткан шүлүүн; Л. Чадамбаның «Улуг адавыс» деп башкы Сталинга тураскааткан, «Баштайгы номчаан номум» деп Пушкинге тураскааткан шүлүүн айтып болур. Бистиң чуртувуста, ылаңгыя бистиң областа ажылчы чоннуң ажыл-херээниң дугайын чечен көргүзүп турар С. Сарыг-оолдуң «Күс», Л. Чадамбаның «Дагжы» деп дөртү «Улуг-Хемде» үндүрген шүлүктерин, Ю. Кюнзегештиң 1951 чылдагы конкурска киирген «Ажык чагаа» деп шүлүүн база демдеглеп болур. Тыва улустуң мурнунда көшкүн амыдыралдыг чораан араттарының бо хүн колхозчу чаа бажыңнарче кирип, культуралыг амыдыралче шилчип турарынга тураскааткан хөй шүлүктериниң иштинде идей талазы-биле база эки шүлүктер бар. Чижээ, В. Эренчиниң «Чаа бажыңда», Б. Ховенмейниң «Сөөлгү көөш» болгаш өске-даа шүлүктери кирип турар. Тайбың дээш демиселди бистиң чогаалчыларывыс база көргүзүп турарлар. Маңаа Ю. Кюнзегештиң «Иениң үнү», Б. Ховенмейниң «Күзел күштүг» деп шүлүктерин айтып болур.

Ындыг болза-даа, бистиң шүлүкчүлеривистиң бижээн хөй санныг шүлүктериниң улуг нуруузу болза, идея талазы-биле чавыс ийикпе азы чечен-чогаалдың негелделерин күүседип шыдавас болгулап турар, а нургулайында ол ийи четпестер кайызы-даа капсыржып турар. Моон ужуру үүдел? деп айтырыг чаягаарла үнүп келир. Ону харыылаарының бетинде чамдык чижектерден ап көрээлиңер.

1951 чылдагы дөрт дугаар «Улуг-Хем» альманахта үнген эш Сарыг-оолдуң «Өөнүк» деп шүлүүн идея талазы-биле үүгле чавыс эвес, харын бистиң чуртувуста күш-ажыл болза, алдарның, хүндүткелдиң болгаш маадырлыг чоруктуң херээ болган деп үүлге шуут удур болгаш күш-ажылды үүгле хырын тотурарының, эгин бүдүн чоруурунуң херээ кылдыр көрүп турар:

Кылып чадап кагдым диве,
Хырның аштаар хоржок, өөнүк.
Эглип чадап кагдым диве,
Эктиң элээр хоржок өөнүк.

Ынчаар чагып турган өөнүү ук шүлүктүң төнчүзүнден көөрге шалыпчы кижи апарган:

Этир удааш иштиң тудаар
Эрги чаңчыл багай, өөнүк.
Чаа-ла шагның шалыпчызы
Чаагай адың утпа, өөнүк...

Шүлүглээшкинге алыскаш шүлүкчү болза, шалыпчы кижиге мырыкай удурланышкак сеткилдерни, өскээр сөглээрге, шалыпчының сагыжындан шагда-ла ыраан бодалдарны, шынында шаанда байларга, капиталистерге дарладып чораан кижилериниң моралин бижээн. Ындыг шүлүкту альманахка үндүргени частырыг болган. Шүлүкчү С. Сарыг-оол мындыг чөрүлдээлиг, политик талазы-биле частырыглыг шүлүктерни бижиир хире эвес чогаалчы болгай. А ол хирезинде ооң холундан ындыг «чогаалдың» үнген ужуру болза, бир талазында харыысалганы болгаш негелдени чавызатканының ужурундан болган, ийи талазында (бо кол чылдагазын) шүлүкчү бо үеде социалистиг тургузугда ажыл-ишчилериниң идепкейлиг өзүлдезин эскербейн бодунуң чогаадылга ажылынга угландырган темаларны тып шыдавааны болур.

Бодунга негелдени болгаш харыысалганы чавызатканының ужурундан «Улуг-Хем» альманахтың дөртү дугаарынга парлатынган «Тайбың тиилээр» деп хүндүлүг темага тураскааткан шүлүктү ол-ла автор болза, чечен-чогаал талазы-биле кончуг куду кылдыр бижээн. Ол шүлүкте «маңгыс», «араатанзыг» деп сөстер хөй катап таваржып турар, ынчангаш шүлүк сөс талазы-биле кончуг ядыы, чевен болуп турар. Дайын кыпсыкчыларының дүрзүзүн база-ла чевен көргүскен, а дайынга удур күштерни чогаал-биле тода көргүзүп шыдавайн, каргыс ёзу «буурап дүжер» деп йөрээл-биле шүлүк доозулган. Бодаарга, шүлүктү шүлүкчү бодунуң сеткилиниң быжып келген киленин бижип турар эвес, а албадап тургаш кызып үндүргензиг.

Эш Чадамба бистиң элээн үр үеде бижип турар шүлүкчүлеривистиң бирээзи. Чоокта чаа ооң шүлүктериниң чыындызы үнген-даа. Ук чыындыда киргеш шүлүктериниң иштинде эн-не экилери болза: эш Сталинның дугайында, Москвага тураскааткан шүлүктер болуп турар. А областың ажылчы чонунуң ажыл-херээн көргүзер дээн шүлүктерде социалистиг тургузугнуң маадырларының дүрзү-хевири көзүлбес, харын суурлар, техника, ажылдың чепсек-хереклелери колдап көргүстүнген. Байлак тайгам, чараш, чаагай чуртум диген дапкыр сөстер база хөй. Чамдык шүлүктерде баштай бойдусту янзы-бүрү чүктерден каастап бижип келгеш, адаанга кээп ийи-үш сөстер-биле: ону кижи ажыглалда киирип турар деп каан, ужуру болза, чоннуң амыдыралында ханы депшилгени эки билбээнинде. Мону демдеглээни ук чыындыны ниитизи-биле бактааны ол эвес. Чүгле бистиң бо баштакчы шүлүкчүлеривистиң чогаалдарында чамдык четпестерни демдеглеп турарывыс ол.

Бистиң үевисте совет кижилериниң үлетпүр бүдүрүлгелеринде, колхозтарда болгаш совхозтарда ажыл-херектери эртемниң болгаш коммунистиг тургузугнуң туржулгаларыбиле чоруп турар. Ынчангаш эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкиннери дээш демисел чокка бистиң улустарывыстың ажыл-херээн көргүзер дээн ораладжыышкын чедимче чок байдалга таваржыр.

Бистиң чогаалчыларывыс области социалистиг чаартылгаларның чорудулгаларын-даа, совет кижилериниң амыдыралын-даа көргүзерде боттары чүүн-даа мурнунда мурнакчы дуржулгаларны идей талазы-биле шингээдип алган турар ужурлуг.

Шүлүкчү С. Сюрюн-оол элээн идегелди берип турар эгелекчи чогаалчы болуп турар. Ооң чогаадылга ажылында эки чүве чүл дизе, бистиң эргиден бээр бижип келген шүлүктеривистиң бир «дайзыны» болур дапкырлажыр хөй сөстүг чорукту ол болдурбайн турар. Ооң чечен-чогаал талазы-биле эки күүсетинген шүлүктериниң аразында «Кадарчы Орус-оол» деп шүлүк бар. Ында мынчаар бижээн:

Кадарчылап ажылдаа-ла
Каражага таварышпаан,
Малдың төлүн дөрт чыл улай
Барык он хуу немеп алган...

Кандыг «мурнакчының» дуржулгазынче ук шүлүк кыйгырып турарыл, дөрт чыл улай барык дуржулга бе? А шүлүкчү болза, ону «шылгарангай» деп көрүп турар, чүге дизе:

Ындыг ишти күрүнеден
Онза көрбес арга-даа чок.
Ынчангаштың Совет чазак
Орден-биле ону шаннаан.

Хойну дөрт чылда кадаргаш «барык он хуу немей алган» кижиге орден тыпсыр деп билип чоруур, азы чогаалының утказын чүгле аялгалаашкынга алзып, чогаалының кижизидилгелиг ролюн уттуп, ооң анаа каазын бирги планга тургускан шүлүкчү ындыг «хамаан бе, эртте бээр он» дээр чудугара чорукту кылып болур.

Ю. Кюнзегештиң чечен-чогаал талазы-биле мергежилдиг күүсеткен «Сиген шөлүнде» деп шүлүүнде бистиң колхозтарывыс амгы үеде хол чепсектеринден нарын машиналарже шилчээн ышкаш «бичии чүүлдү» эскербейн барганының ужурундан ук шүлүк боду чежемейниң-даа эки кылдынган болза, бодунуң кижизидилгелиг ролюн ышкынып турар.

Чогаалчы болза, чүгле бо хүнгү байдал-биле кызыгаарлатынмас (соон башка ооң чогаалы кижизидилгелиг рольду ышкынар апаар), а ук байдалдан элээн мурнап турар ужурлуг деп, социалистиг реализмниң кол демдектерин эш Сталин айыткан.

Эш О. Саган-оолдуң «Чүткүл» деп шиизин ап көрээлиңер. Аныяк драматург ол шиини ийи-үш чылда ажылдап келгеш, 1950 чылдың ортаа үезинде дооскан. Бо аразында эш Саган-оол ук шиизин каш удаа эдип, экижидип келген. Ол хирезинде-ле ам-даа шииде частырыглыг бижээн черлер хөй.

Ук шиининиң баштайгы көжегезиниң бирги көргүзүүнүң төнчүзүнде Чүктер авазын колхозка киирер дээш мынчаар сургаар: «Бодап көрүңер-даан... колхозка кирип алгаш, хөй-ниитиниң херээ дээш, ак-сеткилдиг кызымак ажылдаар болзувусса, совет чазактың хүн-бүрүде берип турар улуг дузаламчызын долузу-биле четирип болур ужурлуг бис». Оолдың чугаазы бүзүрелдиг эвес. Колхозка чүгле чазактың дузаламчызын четче четирер дээш кирер эвес, катышкан ажыл-агыйга күш-ажылдың техника талазы-биле тиилелгези болгаш бүдүрүкчүлүүнүн бедиири, ажылдың түннелиниң улуу — хуу ажылдыг араттарны бир дугаар ээлчегде колхозче хандыктырар. Ийиги көжегеде комсомол эге организациязының секретари Дарыймаага колхоз даргазы Максырның чугаазындан көөрге, комсомолчулар Дарыймаадан эгелээш доктаамал ажыл чок, кайда-ла ажыл тыпты бер-дир, ынаар оларны колхоз даргазы октап турар көшкүн бригада болуп алган. Колхозчуларны эр, хөрээженнин база аныяк, кырганың деп ылгай бригадалап турбас-ла болгай. Ындыг практика шаанда МЧАЭ-лерге турган. Ам колхозтарда доктаамал бригада болза, ажыл организациязының кол хевири деп партия айтып берген. Бир эвес эш Саган-оол бодунуң шиизин хөй катап кабинетке эдип олурарының орнунга мурнакчы колхозче үнгеш, ында ажылды канчаар организастааның көрүп ап, база 1950 чылдың эгезинде «Правда» солуннуң үүлүнде айытканын ёзугаар тургузуп алган болза, ол ам чедимчелиг түннелди алган турар.

Областың чогаалчылары чогаал ажылының талазы-биле колхозтарже, бүдүрүлге черлеринче барбайн, ажылчыннарның, колхозчуларның амыдыралын боттары-биле барып таныжып көрбейн турар. Моон ужурундан амыдыралга дүүшпес чогаалдар чамдыкта тыптып үнүп кээп турары ында.

Чогаалчылар болза, кижи сеткилиниң инженерлери деп эш Сталин оларга бедик атты берген. «Совет литератураның сорулгазы чүдел дизе, аныяктарны шын кижизидеринге совет күрүнеге дузалаар, оларның негелделерин харыылаар, чаа салгакчыларны сергек, бодунуң херээнге бүзүрээр, моондактардан кортпас, кандыг-даа бергелерни ажып тиилээринге белен кылдыр кижизидеринде» — деп ВКП(б) ТК айтып турар.

Областың чогаалчыларының хүндүлүг хүлээлгези болза, областа чечен-чогаал литературазында бар четпестерни үзуткавышаан, ёзулуг бедик идеялыг, долу үнелиг чечен-чогаалдарны тургузуп тургаш, ВКП(б) ТК-ның бистиң мурнувуска тургускан негелдезин күүседип, ажылчы чоннарның өзүп турар культуралыг негелделерин хандырары болур.

КОЛХОЗ ТУДУУ

Бистиң областың көдээ ажыл-агый артельдериниң суурлары чыл келген тудум улам-на сайзырап турар. Колхозчу суурларның кудумчулары чуртталганың бажыңнары, культура амыдыралдың тудуглары, мал ажылының тудуглары-биле байып турар.

Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артели чуртталга бажыңнарын, уруглар яслизин болгаш чаңгыс-аай хевириниң аът кажаазын болгаш өске-даа тудугларны тудуп турар.

Чурукта: колхозтуң чуртталга бажыңының тудуу.

Чуруу **А. Ермолаевтии.**

Херээженнериниң эки ажылдыг бригадазы

Сүт-Хөл районда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артели бар. Ол артельдиң бүдүрүлгезинде колхозчу херээженнер улуг рольду ойнап турар. Эрткен чылдың июнь айда ында 17 кижи составтыг херээженнериниң тудуг бригадазы тургустунган.

Ол бригада колхозчуларның чуртталга бажыңнарын, мал кажаларын болгаш өске-даа тудугларны саман-биле тудуп турар. Олар эрткен чылын 4 чуртталга бажыңнары, 60 баш инек кирер болгаш 40 аттар база 40 баш хаваннар кирер кажаларны, 2 автомашиналар турар гаражты тудуп дооскан болгаш колхозтуң школазын штукатурлап кылган.

Ол бригадада шупту херээженнер ажылдап турар. Ында ам 33 кижи бар. Оларның аразында 64 харлыг Назыты кадай болгаш 19 харлыг аныяк кыс Ламажаа база бар. Үстүнде херээженнер шуптузу чоокка чедир-ле амы-хуузында өг ажылы кылып чораан болгаш культурлуг, чараш саман бажыңны тудуп кылыр хамаан чок, харын ооң бараанын безин көрүп чорбаннар. Олар ам сууржуң колхозчу амыдыралда кирген болгаш колхоз бүдүрүлгезинде улуг күш болуп, саман-биле тудуп кылырының кайгамчык шевер болгаш мергежилдиг мастерлери болу берген. Бригадада күш-ажылдың сагыла-чуруму эки, оларның аразында чалгаалар болгаш ажыл шагы үзерлер чок. Оларның кижи бүрүзү харыылаан ажылын ак-сеткилдиг күүседип, канчаар-даа аажок бедик патриотчу күзел сорук-туг ажылдап турар.

Бо чылдың планында көрдүнгеш ёзугаар ол бригада ам 9 чуртталга бажыңнары, 500 кижи кирер хемчээлдиг колхоз клубу тудар болгаш эрткен чылын тудуп тургускан школаны штукатурлап доозар хүлээлгелиг. Бригаданың эргезинде 10 тергелиг аттар ажылдап турар. Ук бригада ам 5 чурттэлга бажыңнарының дөжээн салып дооскан болгаш 2 бажыңның ханаларын салып дооскан, оон аңгыда школаны септеп, штукатурлап турар болгаш аът кажаазының крышазын кылып турар. Ажыл планныг болгаш организастыг чоруп турар.

Тудуг бригадазының кежигүннериниң аразында боттарының хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип, онза кызымаккай ажылдап турар херээженнер эвээш эвес. Чижээ, эштер Инчеймаа, Ламажаа, Даеык, Билимаа, Шожутпай, Бизиңмаа, Көк, Өшкү-Саар, Оюу, Ижит-оол олар боттарының хүн нормазын доктаамал 125—175 хуу күүседип, эрестиг ажылдап турарлар. Тудуг бригадазында коммунист херээженнер ажылдап турар. Ында уруглар яслизи бар. Ол болза, херээженнериниң колхоз бүдүрүлгезинге бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Херээженнериниң тудуг бригадазы бодунуң мурнунда салдынган соруланганы чедишкинниг күүседип турар болза-даа, ук колхозтуң баштаар чери, ылаңгыя колхозта тудуг бригадазының кол бригадири Чадамба ук бригаданың ажылдаарынга эргежок чугула чамдык үүлдерни чогуур өйүнде хандырып бербейн турар үүл бар. Ол чорук бригаданың бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга биче эвес шаптыктарны таварыштырып турар. Колхоз баштаар чери ол бригаданың ажылын чугулага көрбейн турарының бир барымдаазы болза, эрткен чылдан бээр бо хүннерге чедир оларның илеткелин колхоз баштаар чериниң хуралыга чаңгыс-даа удаа дыннап көрбээни болур.

Ынчангаш колхоз бүдүрүлгезинде ол хире чугула ажылды күүседип турар херээженнер бригадазының ажылын үнелеп көргеш, оларның улам бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузуп бээр чорук чугула болуп турар.

Бистиң корр.

Тудуг ажылынче күш салыр

Барыын-Хемчик районда улгатыр катышкан «Ленин оруу» колхоз бо чылдың бүдүрүлге планын ёзугаар 16 чуртталга бажыңнарын, бүдүрүлгениң 3 тудугларын кылыр болгаш эрткен чылын шала туткан 4 бажыңны доозар ужурлуг. Колхозтуң тудуг бригадазы май 20-ге чедир 8 бажыңның ханазын дооскан, 1 уруглар яслизин, 1 медпунктунуң тудуун ажыглалда киирген. Тэйгада 1500 ажыг ыяш кестинген болгаш оортан 500 ыяшты орук кыдыында белеткээн.

Ам чылдың бир дугаар чартыы эрттип турарын болгаш тудуг ыяжы барык черде белеткетингенин ап көөрге, тудуг планын күүседир дээш ажылдың темпизин күштелдирери негетинип турар. Ындыг турбуже, колхоз баштаар черден тудуг ажылын удуртпайн турар. Тудуг бригадазында быжыглаан 65 кижиден үүгле 25 кижи ажылдап турар, а арткан кижилерни хову болгаш орук ажылынче чорудуп, оларның күжүн шын эвес ажыглап турар. Колхозчулар Балган, Лопсан, Одуй-оол, Шактар, Агбаанчап, Сурот олар чыл эгезинден бээр чаңгыс-даа хүн тудугга ажылдаваан. Ам колхоз төвүнде белеткетинген тудуг ыяжы төнүп турарын көре тура-ла колхоз баштаар чер ыяш сөөртүлгезинче сагыш салбайн турар.

Тудугжуларның ортузунда партияның политмассалыг ажылдары болгаш социалистиг чарыш чорувайн турар.

Районда көдээ болгаш колхоз тудуунуң килдизиниң эргелекчизи эш Аракчаа колхозтарда тудуг ажылынче ханылап кирбейн, эренгей удуртуп турары моон илдең-дир. Бо чылдың тудуг планын хуусаазында күүседир төлээде, бригаданың өске ажылдарда турар кежигүннерин шуут тудугга киирип, оларның күш-ажылын шын организастаар болгаш ыяш сөөртүлгезин дүргедедири чугула.

К. БОРАҢНАЙ.

Орустуң демократтыг уран-чүүлүнүң ажылдакчызы

(И. Н. Крамскойнуң өлгенинден бээр 15 чыл болганынга)

Иван Николаевич Крамской болза, орус уран чүүлдүң улуг ажылдакчызы болгаш XIX чүс чылдың ийи дугаар чартыының алдарлыг чурукчузу болур. Орустуң национал реалистиг болгаш демократтыг уран-чүүлүнүң хөгжүлдезинге ол улуг рольдуг болган. В. В. Стасов болза, Крамскойну 1860—80 чылдарда мурнакчы орус чурукчуларның «Кол капельмейстери, чөвүлекчизи, хөөн кирикчизи болгаш башкызы» деп чөптүү-биле адаан.

И. Н. Крамской 1837 чылда Воронеж губерниязының Острогожск хоорайга биче дүжүмет кижиниң өг-сүлезинге төрүттүнген. 12 харлыында адазы чок өскүс артып калган. Келир үениң улуг чурукчузунуң чаш болгаш аныяк назыны ядарал түреңгиниң болгаш аар-бөрге күш-ажылдың байдалынга эрткен. Ол үеде Крамской улус мәссаларның амыдыралы-биле хандыр таныжып алган. Он тос харлыг аныяк назынныг тургаш Петербургка келирде Крамской амыдырал талазы-биле хөй дуржулганы көрген турган. Ол дузалакчы мастерниң, ретушерниң (чурук эде таарыштырар кижиниң) школазын эрткен болгаш бодунуң эзэн чурук тырттырар кижибиле бүгү Россияны кезип, дыка хөй номнарны номчаан.

Уран-чүүлге улуг сонуургалдыг чораанының ачызында Крамской дыка хөй бергелерни эрткеш, 1857 чылда чурулганың Петербург Академиязынга кирер аргалыг болган. Уран-чүүл кылыр харын-даа чурттуң алдаржаан чурулга өөредилге черинге ажылдаар — деп ооң улуг күзели ынчаарда боттанган.

Баштайгы үеде орус уран-чүүлдүң хөгжүлдезинге улуг рольдуг болуп турган чурулга Академиязы XIX чүс чылдың ийи дугаар чартыында улуг кризиске таваржып турган.

Помещик эрге-чагырганың кадыг дарлалының адаанда човуурлап турар тараачын кижиниң ёзулуг амыдыралын, ажылчыннарның, ядыларның амыдыралын, орустуң ёзулуг бойдус чурумалын көргүзери болза, уран-чүүлге удур деп Академияга ынчаар санап турган.

Ол өлүг, чаңгыс черге таптап турар амыдыралчы эвес ёзу чурумбиле Крамской эптежир аргажок турган. Академияда ёзу-чурумга ооң удурланып таарзынмайн турарын өске өөреникчилер база деткип турган. Ынчангаш 1863 чылда ол Академияны дооскан 14 өөреникчилер диплом алырыңга скандинавтың бир тоолунуң дугайында чүве бижиринден шуут ойталааш, Академиядан үне кылаштажы берген.

Ол бөлүктүң баштыңчызы болгаш сорук кирикчизи Крамской апарган. Ол болуушкунну хөй-ниитиниң ынчаардагы амыдырылындан аңгылай көрүп болбас. Орустуң ынчаардагы бүгү мурнакчы кижилери 1861 чылдың реформазының сөөлүнде Россияга турган крепостной эргениң артыышкыны-биле шиитпирлиг демиселди чорудуп турганнар. Ол демисел эртемге, литературага болгаш уран-чүүлге тодаргай көстүп турган.

Диплом алыр деп турган чурукчуларның демисели болза, бодунуң характериниң-даа, дидиминиң-даа талазы-биле орус уран-чүүлдүң төөгүзүнге көстүп көрбээн болуушкун болган. Ооң киржикчилерин, Крамскойну болгаш ооң эштерин полицияның чажыт хайгааралынга тургусканы таварылга эвес. Олар эрге-даа, дипломнар-даа, акша-хөреңги-даа чок артып калган. Чүгле Академия эвес, харын хаан эрге-чагырга оларга өөзээргеп турган.

Ындыг-даа болза, Крамской аныяк чурукчуларны «Чурукчуларның артелинге» катыштырган, ол катыжыышкынның организакчызы болгаш идей талазы-биле удуртукчузу апарган. Артельдиң кежигүннери амыдыралдың коммунизиг организастап, чагыгларны кады күүседип, боттарының билиин үргүлчү бедидип турганнар. Боттарының талазынче чаа-чаа күштерни хандыпышаан, артель дораан быжый берген. Чаа бичии ниитилелдиң материалдыг сууру экижий берген.

Крамской чурукчуларның-реалистерниң өске элээн улуг демократтыг организациязы болур көжүп чоруур чурук делгелгезиниң Эштелгезиниң организакчыларының болгаш идей талазы-биле удуртукчуларының бирээзи турган. 1870—71 чылдарда Эштежилгеге катышкан чурукчулар орус уран-чүүлдүң хөгжүлдезинге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алганнар. XIX чүс чылдың ийи дугаар чартыында болгаш XX чүс чылдың эгезинде Россияның бүгү амыдыралы, ооң аңгы талазы-биле чидиг демисели оларның ажылдарынга ханызы-биле шын көргүстүнген турган. Оларның чогаалдары ниитилелдиң бүгү кезектериниң амыдыралын, янзы-бүрү аңгыларның байдалын көргүзүп турган. Ол ажылдарны бөдүүн улустуң, интеллигенцияның мурнакчы төлээлекчилериниң, төрээн чүртүүнүң төөгүзүнүң болгаш бойдузунуң дугайында бижип турганнар. Күш-ажылдың кижилеринге изиг ынакшыл-биле бүргетирген ол уран-чүүл орус улустуң улуун, мерген угаанныын, дидимин болгаш чаражын, ооң хосталгага ынакшылын, национал хамаарышпас чорук дээш демиселче оларның чаныш-сыныш чогун магадап ырлап турган. Ооң-биле кады ол хаан чазакка, крепостной ёзу-чурумга болгаш буржуаз тургузугга шиитпирлии-биле удурланып турган. Көжүп чораан чурулга делгелгези калбак масса көрүкчүлерни сонуургадып, оларның изиг ынакшылын чаалап алган. Олар бүгү чуртка боттарының чогаалдарының көжүп чоруур делгелгезин организастап турганнар.

И. Н. Крамской Эштежилгениң ажылынга бодунуң бүгү күжүн, сагыш-сеткилин берген турган болгаш ооң бүгү херээн удуртуп турган. Крамской бодунуң шүгүмчүлелдиг чүүлдери-биле чурукчуларны кижизидип, уран-чүүлдүң улусчу чоруунга чаңчыктырып турган.

И. Е. Репин-биле беседазынга ооң бир-ле катап чугаалааны болза: «Бир эвес ниитилелге бараан болур дизиңерзе, силер ооң бүгү сонуургалдарын, көргүзүглерин билир ужурлуг силер, ону чедип алырда силер эң-не эртем-билиглиг кижи болур ужурлуг силер. Чурукчу дээрге, ниитилел болуушкунунуң шүгүмчүлекчизиг-ле болгай, ол кандыг-даа чурукту чуруза, ооң бодунуң медерели аңаа көстү бээр». Уран-чүүлдү хөглээшкин кылдыр көөрүн Крамской көөр хөңнү чок чораан.

Ада-чурттуң культуразынга Крамской үнелей четпес улуг садыышкынны кылган болгаш реализмниң, демократтыг ёзунуң идейин бадыткаткан. Ооң чурааны тараачыннар дугайында «Полесовщик», «Чүгенниг тараачын» деп чуруктары аңаа хамааржыр. Ол ышкаш Л. Н. Толстойнуң, И. А. Гончаровтуң, И. Е. Репиннің, Н. А. Некрасовтуң, М. Е. Салтыков-Щедриннің портреттерин мергежилдии-биле чурааны ниитиге билдингир.

Орустуң уран-чүүлүнүң төөгүзүнге Крамской кайгамчыктыг педагог болуп артып калган. Ол И. Е. Репиннің, М. М. Антокольскийниң болгаш уран-чүүлдүң өске-даа мурнакчы төлээлекчилериниң эң-не салдарлыг башкыларының бирээзи турган. Дыка хөй аныяк чурукчулар Крамскойнуң сүмезин, айтыышкынын ап турганнар.

И. Н. Крамской бодунуң шылгарангай талантызының эң-не өзүп, күш кирип турар үезинде, 49 харлыында өлген. Орустуң улуг чурукчузу Илья Ефимович Репин бодунуң башкызының өлген хүнүнде бижээни болза, «Кандыг-даа үне чок чуруктан болгаш хир-чамныг кыдыгдан уштунуп үнген күчүлүг кижи сээң өлген сөөгүң дыш чытсын... Биче-даа акша хөреңги болгаш өскенин дузаламчызы чокка, чүгле идея талазы-биле күзелдиин-биле чурулга Академиязының эң-не талантылыг, эртем билиглиг аныяк чурукчузу апарган сен... Орус хамааты-чурукчу сенээ национал тураскаал кылырынга хүндүткелдиг сен!» деп бижээн.

А. ЛЕБЕДЕВ,
ССРЭ-ниң чурулга Академиязының корреспондент-кежигүнү.

Артель Уставын хажыдып болбас

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставында колхозтуң ниити хөреңгизин ыңай бээр садып чарыырын чүгле колхозчуларның ниити хуралы шиитпирлээр деп айыткан турбуже, Улуг-Хем районнуң Чаатыда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң даргазы эш В. Андросов, оралакчызы Д. Дамчыңчап олар бүгү колхозчуларның ниити хуралының шиитпири чокка боттарының туразы-биле колхозтуң Белдир-Кежигге турган 12 муң рубль өртектиг тараа дээрбезин «Кызыл тук» колхозка 8 муң рубльге сатканнар.

Колхоз 1950—51 чылдарның дургузунда организациялардан болгаш колхозчулардан алыр 38 муң рубльдиң өрезин негеп албаан болгаш колхозчуларга 60 муң рубльдиң ажыын мынчага чедир төлеп бербээн. Колхозка 1950 чылда 1500 рубль өре төлээр А. Гурьевадан ол рубльди төлетирип алырының улуу, харын 800 рубльди авансылап берген үүл бар.

Ооң ыңай, колхозтуң ниитилештирген малдарын чамдык колхозчуларның хуузунда малы-биле холуй ажаап турар.

Колхозта колхоз кежигүнүнге хүлээп албайн, колхоз бүдүрүлгезинге 2—3 чыл иштинде ажылдадып турар. Ындыг кижилер колхоз бүдүрүлгезинге туразы четсе ажылдаар, тура чокта ажылдавас үүлдерни кылып турар.

Бо чуруктар ам чаа илереп турар эвес, харын мурнундан бээр билдингир турган болгаш суму совединиң хуралынга-даа чугаалажып турган хирезинде-ле колхоз баштаар чер бо хүнге чедир хемчег албайн турары окта болбас.

Х. БОРИСОВ.

Колхозтарны шефке алган черлер дузалашпайн турар

Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарының ажыл-агыйынга, ыланғыя тудуг сууржулгазын дүргедедиринге дузалаары-биле Чадаана хоорайда албан организациялар колхозтарны шефке алган.

Чаңгыс колхозту элээн хөй организациялар шефке алган хирезинде-ле дуза чедирбейн турар. Чижээ, Чадаана хоорайның чанында Сталин аттыг колхозту райкүүском, школа, эмнелге чери, транспорт конторазы, районнуң үлетпүр комбинады — мындыг организациялар шефке алган турган-ла, оларның чаңгызы-даа дуза чедирбээн.

Колхозтарга дузалажыр бис деп ат.кырында хүлээлге алыр, а херек кырында дузалашпас чорукту шуут узуткааш, колхозтарга болдунар-ла аргалар-биле дузалажыр ужурлуг.

Д. СЮРЮҢ-ООЛ.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдатта чуртталга бажыннарының тудуушкуну

ПЕКИН. «Гунженьжибао» солуннуң медээлеп турары болза, Мао Цзе-дуннуң айтыышкынын ёзугаар Кыдат Улус Республиканың хөй-хөй хоорайларында чуртталга бажыннарының тудуушкуну калбарган. План ёзугаар бо чылын Шанхайга 21 муң квартираларны тудуп тургузар. Ооң чартык кезин ам доозулган.

Пекинде ажылчыннарга ниити чуртталга бажынын тудуп турар. Чуртталга бажынын тудуп тургузарының планында Шинзиншань районда электри станциязының, металлургия заводунуң, соңгу Кыдаттың көдээ ажыл-агый машиналарының кол заводунуң, демир оруктуң район эргелелиниң автомобиль компаниязының, автомобиль заводунуң болгаш өске-даа бүдүрүлгелерниң ажылчыннарынга ниити чуртталга черлерин тудуп тургузары көрдүүп турар.

Чурттуң өске-даа районнарында ажылчыннарга ниити чуртталганын тудуушкуну эгелээн.

Солуннуң айтып турары болза, Улустуң Төп чазаа бо чылын ажылчыннарга болгаш албан хаакчыттарга чуртталга бажынын тударынга, чарыгдаарынга хөй хөреңгини үндүрген.

(СЭТА).

Польшада күш-ажылчы чарыштар

ВАРШАВА. Варшава болза, чүгле найсылал эвес, харын чурттуң улуг үлетпүр төптериниң бирээзи. Найсылалдың бүдүрүлгелериниң коллективтери күш-ажылдың мурнакчы совет методтарын ажыглаарының эгелекчилери болуп турар.

Варшаваның үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери планны үүзүтелчок күүсетпишаан, өзүп турар онаалгаларны чедиишкинниг күүседип турарын майның бирги декадазы көргүскен. Париж коммуназы аттыг заводтуң коллективи бирги декаданың дургузунда ай планын 35 хуу күүседип, электри техниктиг дериг-херекселдер кылыр өске бүдүрүлгени социалистиг чарышка кыйгырган. Иштики кур күштерни калбаа-биле ажыглаарын, машиналарның куруг турар чоруун эвээжелирин, продукцияның шынарын экижидерин, бот-өртээн чиигедирин заводтуң коллективи кыйгырган.

Париж коммуназы аттыг заводтуң ажылчыннары социалистиг чарышка кирбишаан, ийиги кварталда 2800 муң злотыхтың продукциязын пландан ажыр бээр деп хүлээнген.

(СЭТА).

Болгар улустуң чаагай чоруунуң өзүлдези

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза:

Болгар ажылчы чоннарның аъшчем продуктулары болгаш калбак хереглелдиң бараааннары-биле хандырылгазы экижип турар. 1949 чылда садыг бүдүрүлгелери садып алыкчыларга чүгле 44 хевирниң хөвеңсаазын кылыглыг пөстерин үндүрүп турган болза, а 1952 чылда олар 122 хевирниң хөвеңсаазын кылыглыг пөстерин садыглап турарлар. 1949 чылда 25 хевирниң дүктен кылган пөстерин бүдүрүп турган болза, а 1952 чылда 49 хевирниң дүк кылыглыг пөстерин үндүрүп турар.

Аъш-чем бараааннарының ассортиментизи улгаткан. Амгы үеде 30 хевирниң колбассаларын, 49 хевирниң чигир-кондитер кылыгларын бүдүрүп үндүрүп турар.

Болгар республикада садыг четкизин хөгжүдериниң болгаш чаартып тургузарының талазы-биле улуг хемчеглер чорутунуп турар.

(СЭТА).

Румыниянның ажылчы чоннарының бүдүрүлге чедиишкиннери

БУХАРЕСТ. Румыниянның бүдүрүлгелеринде болгаш демир-орук транспортунда беш чыл планының ийиги чылының планын хуусаа бетинде күүседир дээш чарыш калбарып турар. Совет стахановчуларның мурнакчы күш-ажыл дуржулгаларын ажыглавышаан, Хунедаорда Г. Георги-Деж аттыг металлургия комбинадында 16 бүдүрүлге бригадалары келир чылдың бир дугаар кварталына кирер продукцияны берип эгелей берген.

Решицкиниң металлургия комбинадындан он-он бүдүрүлге бригадалары нормазын улуу-биле ажыр күүсеп турар. Прокат кылып турарларның улуг эртемден Ф. Жолио-Кюри аттыг бригадазы нормазын ажылдап кылыр талазы-биле рекордту чедип алган: ол бригада нормада көрдүнген онаалдазындан ажыр 46 хуу прокатты берип турар.

Ноябрь 7-зи аттыг металлургия заводу майның планын 7—11 хонук мурнап күүсеткен. «Темелия» деп цемент заводунуң, «Партизанул Року» болгаш «Драпелул Рошу» деп пөс-таавы фабрикаларының ажылчыннары июньниң планын чедиишкинниг күүседип турар.

(СЭТА).

МЕХАНИЗАТОРЛАР

1.

Ай башкы сыннардан харап үнүп келгеш, мөңгүнненчек чырыын черниң кырынче тарадыр чажыпкан. Дагларның чырык дээп турган талазы кажарарып турда, хөлегеленип турган чартыы ширинп хөлегебиле шыптыныпкан.

Улгатыр катышкан Ворошилов аттыг колхозтуң төп сууру Медведевка хемниң оң талакы эриинде төнчүгеш шөлдү тургаар турар. Дүннүң орайында ол суур хайныышкынныг чуртталгазын соксатпаан. Эдер-хааржакка үдетирген аныяктарның өткүт чидиг ырылары оон-моон дыңналгылаар:

«Садта чечек частып кээр дег
Чараш өннер ховарлайын.
Чаражым оол чанып кээр дег
Сагыш өөрүүр шак-даа турбас»...

База бир өске черден оолдарның ырлажыры аңаа улажып турган:

Адам биле ием болган
Ачылыг-ла совет чуртум.
Аъдым биле хөлгем болган
Машинаны, тракторну.
Алгыг делгем Төрээн чуртум
Амыр чоргаар оглу-ла мен.
Артелимниң — колхозумнуң
Ажыл-ишчи ээзи-ле мен...

Ыры үзүктелиш кыннар аразында хемниң ол чарыындан кыйгы дыңналып келген:

—Ээй, ку-у-уг, Сережа, хемеден кежирип кел, чедип келдивис.

—Алло, Кузьма, дыңнадым, дыңнадым.

Тракторист Сергей Лакпа эрикке үгүрбүшаан чедип келгеш, хемени өскедип чоруп каан. Ол чарыктан Кузьма Лифановтун: «Сережа, кичээнип кеш, доъштар бадып тур, аралаштыр келир сен» дээн чагыг кыйгызы база дыңналган. Хемниң суу айның херелинге кыланайндыр чайналып чыткан. Агаарлап чораан аныяктар хем кыдыынга ап четкеннер. Мурнуу хаайын чидиг сүвүр кылдыр таарыштыр чазап кылган хеме эжерге чиик-даа. Лапка доъштарны оюп чорааш кеже берген.

— Экии, эзирлер, үүнү чедирип келдинер.

—Хереглээн үвелеривисти шуптузун... кезектерни база.

—Бо хааржакта үвүс боор?

—Көжер радио станциязы-дыр, турлаавыска барып тургузуп аар бис.

— Головканы канчалдыңар?

Мында, мында, — деп чолаачы машина кырындан: — Тудунар, оолдар, — дээн.

Трактористер эккелген үвелерин салгылааш хемелеп кирипкен. МТС-тиң чолаачызы машиназын хирилеп ажылдадыпкаш, дедир халдып чоруп каан.

Хемеде олурганнар чугаалажыышкынын соксатпааннар:

—Кузьма, дирекция чери удуурла-дыр аа. Кыжын хемниң доъжу бүдүн, орук эки турда чоонган даргалар боор.

— Бистер база үүнү канчап турганывыс ол.

— Үүнү канчаар боор ийик, чамдык эштер кадайларының хойнунга чыдырда, үе эрткени ол ышкажыл.

— Кузьма, сен база-ла дарга, бистиң бригадиривис болгай сен, ам кээп хөделип турар кончуунну аа.

— Удур-дедир шаккылажып тургаш чоор бис, тарылганы дүрген доозуп алгаш, ынчаарда чугаалажып тургай-ла бис, оолдар...

Хеме эрикке чедип келген. Колхоз даргазы эш Киселёв биле аныяктар элээн каш кижи оларны уткааннар. Дарга холунда фонары-биле оолдарның эккелген херекселдерин чыдыып көргеш, өөрүшкүлүг катырган.

2.

Часкы, күскү шөл ажылдарының изиг түлүк үелеринде колхоз баштаар черниң конторазы дайынчы штаб кылдыр хуула бээр. Ворошиловчуларның конторазы ам оларның штабы. Оортан бүгү-ле боттуг айтыышкыннар бригадаларже тарап үнер. Аңаа ажылдың хүнде түннелдерин үндүрүп, чаа-чаа сорулгаларны айтып, чугаалажып ап турар. Ында хүндүлелдиң болгаш көргүзүгнүң самбыралары бар. Эрестер мактал болгаш хүндүлелде. А чалгаалар—аңаа келгеш чунар-бажыңнаарлар, өскээр чугаалааргa, оларның арнын изидиптер чери ол.

Эртенги хаяа ырактан чырып кел чораан. А колхозта ажыл шагда-ла эгелээн. Тараа шөлүнден чүүк машиназы суурнуң кудумчузун чырыткылавышаан маңнап келгеш, конторанын дужунга тура дүшкен. Оортан ийи кижи дүшкеш, конторaже углапкан. Олар контораның чадазының кырынга колхоз даргазынга ужуражы бергеннер. Келгеннер трактор бригадазының бригадири Кузьма Лифанов биле аныяк механизатор Яков Кириков олар.

—Силерге херектиг келдивис, эжим дарга, — деп Лифанов бажының дүгүн аткаар суйбавышаан чугаалаан.

— Адыр, эш Лифанов, баштай мендилежип алыыл,—дээш дарга оолдарның холун тудуп мендилевишаан, чугаазын уламчылаан.—Силерни дыңнап тур мен, эштер.

—Буруулуг болдум дарга, экии, экии, ынчаарга бистиң хомудалывыс мындыг: шыгын базырып илииртээр алды чүс га черниң сөөлгүзүн дүнеги ээлчегде доостувус. Ажылдың шынарын хынап көөр болгаш ону хүлээп алыр агроном биле хову бригадири дүүн хүн көзүлбээннер. База бир айтырыг: кажан тарып эгелээр бис.

—Мында мен,—дээн соонда МТС-тиң кол агроному Гудков бо хенертен көстүп келген.

Дарга, Сарыг-Булуң ховузунуң делгеминче көрүп, ынаар холун айыткаш, чугаалаан:

—Силерниң ап четкенинер эки болду. Дүүн эш агроном-биле тараа шөлүн эргидивис, үе келген-дир, бо хүнден эгелээш чаштырып эгелээр бис, оон ыңай бүгү-ле ажылдарны: культивацияны, лущениени, илииртээшкинни денге чорудар херек. Оларның кайзын-даа саададып болбас. Силерге мону дыңнадыры-биле чоруур деп турдум. Бо-дур, эштер, бистиң ээлчеглиг сорулгавыс.

Трактористер үүгле ону манап турганнар боор. Дарга чугаазын доозуптарга, олар үүнү-даа ыыттавайн, складта тараа үүдүүп турган машинаже чорупканнар. Элээн каш колхозчулар база машинада шоодайларның кырынга олурупкаш, шөлче үнүпкеннер. Бригадирлер база аъттарынга олургулапканнар. Колхозчулар тергеленген, херектиг үүлдерин бөле-хаара тутпушаан алгылап ап, кажаа иштинден шөлче шуужуп үнүп-ле турганнар. Аът сеялказы-биле чаштырарлар чыскаалдыр шуужуп алган хамык шимчээшкиннің бажында бар чораннар. Оларга үрезин сөөртүп чедирип турар колхозчу коммунист эш Киликпен ийи аът кошкан тергезинде шоодайларны долдур салыпкан: «шу-шу, хо-о-о-оп» деп каап, тугуйларны шокуладыр челзип бар чораан. Ол аразында колхоз даргазы эш Киселёвка эзертеп каан бедик доруг аътты чедирип келген. Дарга аътка чиик олура каапкаш кажаа иштин ыңай бээр караа-биле хынамчалыг көргүлээш, ховуже челзип үнүпкен. Часкы шөл ажылдарының түлүк үези Ворошилов аттыг колхозка шак ынчаар эгелээн, а чүгле чаңгыс аңаа эвес, Каа-Хемниң тараалаң бүгү колхозчу шөлдеринге часкы ажыл база шак ынчаар хайныгып эгелей берген.

3.

Хүн даглар артынче чаштына берген, а ооң кыскыл сарыг дуязы ам-даа чырытпышаан. Сергей Лакпа кежээки ээлчегни бодунуң эжи аныяк тракторист Яков Кириковка хүлээдип бээр дээш сөөлгү катап долгангаш, турлагче углап чоруп орган. Ооң чаштырып каан шөлүнде агроном, хову бригадири болгаш учётчик черни хемчээп чоруп турганнар. Ол хүнгү кылган ажылының түннелин биликсээш, ооң үрээ дүрген соп, ам база бир долганыгны кылыпкан болза деп бодап чораан. Ынчаар дээрге-даа ооң халажыр эштери шагда-ла тараа шөлүнде Лакпаның келир оруунда манап турганнар.

Сергей Лапка аныяк тракторист. Боду хостуг ажылдаар эргени бо чылын чаа алган. Ол механизатор болурун шагда-ла күзеп чораан. Бодун көөрге бичежек-даа болза, дыка шыдалгыр кижи-дир. Кадыр хавактыг, шыңганнары чоржак-чоржак эрлерни мөге улус дижир болгай. Ынчаарга Лакпа ындыг бүдүштүг ооң карактары кадыраш, хавакче дүже берген ышкаш, катырганда олар ынаартан кылаңайнып көзүлгүлээр, арны шөйбек болгаш эъткир, а хавак кирбиктери барык тудуш чыгыы. Ол эъткир, шыырак салаалары-биле машиназын башкарып, иштинде мынчаар боданып чораан: «Бо Сарыг-Булуң ховузунга чарыш аъды мунуп-ла шаг болдум,... кежи сывырлып каар халалыг-ла боор үүве. Ам бо аъдымны чазадыр мунуп, бо ховуну дыка-ла кезип келдим, анаа...» Ол бодалдары доозулгалак чорда, манап турган эштери ону шагда-ла бо доозуп тургулааннар.

Яков Кириков тракторну база-ла бо чылын чаа хүлээп алган аныяк механизатор. Хүлээп алыышкынны дооскаш, бажының чымчак сарыг дуктерин аткаар суйбай каапкаш, машиназынга кээп олурупкаш, ажылдап чоруп каан.

Механизаторлар шөл ажылы эгелээнден бээр алды удаа көшкеннер. Бир өске черже чоруптарда вагончугашты тракторга сөөрттүп алырлар. А олар ол вагончугашта кандыг чурттап турар дээр силер? Ооң ишти арыг-шевер болгаш корумчурумнуг. Ооң ханазында Ленин биле Сталинның портрет-чуруктары кожа тургулаар. Ном салыр черинде дептерлер болгаш журналлар. Азыгда бичежек столдуң кырында чаа солуннар. Вагончугаштың дашкы ханазында көргүзүг самбыразы. Ону комсомол организациязының секретари эш Иванов биле учётчик эш Колчанова олар чаартып долдуруп турарлар. Ханада азып каан чунар демири болгаш ооң кырында чаагай чыттыг кызыл саваны, диш чуур порошогу арыг ажыылы база бар.

Повар кежээки чемни столга эккеп салгаш, бистерни ынаар чалаан. Ол кыска шактың иштинде Сарыг-Булуң ховузунда көжүп чоруп турар вагончугашка механизаторлар-биле бистиң чугаалажыышкынывыс болган.

—Силерниң бригаданар ажылга белик түннелдерни канчап чедип ап турарын сонуургап тур бис, эш Лифанов.

Бригадир айтырыгны дораан хаылаваан. Ол аразында турлаг-га чоокшулап келген тракторнуң даажын дыңнагылааш, такпызының ыжын шөйүлдүр үндүрүпкеш, оожум, ындыг-даа болза, бүзүрелдиг чугаалаан:

—Кижи кандыг чепсек-биле ажылдап турарын билир болза, ооң ажылы эки түннелдиг болур. Трактор—нарын машина, ынчангаш ону билир херек. Үүгле билир эвес, эки ажаар, техниктиг көрүлдени кылыр херек. А кол-ла үүве—машинаны ээлээн кижи эдинге ынак болгаш ону камнап эдилээринде, шын ажыглап билиринде.

Бригадир чугаазын хенертен соксадып кааш, такпызының төжээн октапкаш, чугаазын уламчылаан:

—Күрүне биске чаа болгаш күштүг машиналарны берип турар, бистер ону алгаш, ажылдадып бибесзивис хомуданчыг-дыр.

—Силерниң бригадада багай эвестир, эш Лифанов.

—Бисте эдилеп турар чепсээн шингээдип ап шыдаваан кижилер ам-даа бар-ла болгай,—деп Лубошников киржип чугаалаан.

— Трактор дээрге, шаанда бистиң эдилеп чораанывыс шүжүлээш шарывыс эвес-ле болгай, — деп Санчаа база киришкен (ол трактор сеялказында ажылдап турар эң эки чаштырыкчыларның бирээзи).

Кузьманың арны хүнге хүрерип додуга берген, ол ооң үүгле арнын эвес, бүгү мага-бодун дадыктырган.

(Төнчүзү дөртү арында).

Тибеттиң тайбыңы-биле хосталганының бир чыл оюн тибет улус байырлалдыы-биле демдеглээн

ПЕКИН. Тибетти тайбыңы-биле хостаарының талазы-биле хемчегленриң дугайында дугуржулгага ат салган хүнден бээр бир чыл болганын май 23-те Лхасага байырлалдыы-биле демдеглеп эрттирген деп Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи Лхасадан дыңнаткан. Байырлыг митинг Потал ордузунуң чанында шөлге болган. Ол митингиге Улустуң Төп чазааның, Тибеттиң чурт эрге-чагыргаларының төлээлекчилери, тибеттер, а ол ышкаш Кыдаттың өске-даа националдарының төлээлекчилери киришкен.

Улустуң хостакчы армиязының болгаш ол черниң тибет шериглериниң кезектериниң парады-биле байырлал эгелээн. Ооң соонда тибет ламалар болгаш тус черниң чурттакчы чонунуң төлээлекчилери шөлбиле эрткеннер. Дугуржулганы деткиринче кыйгырып турар бижиктерни кыдат болгаш тибет дылдарда бижип каан кызыл туктарны чыскаалганнар тудуп чораан. Дугуржулганы долузу-биле дүжүрүп бижип каан плакаттарны митинг болуп турган шөлге аскан турган. Индириң кырынга Кыдат Улус Республиканың тугун аскан болгаш Мао Цзе-дуннуң чуруун тургузуп каан турган.

Митингини ажыдып тура, Тибеттиң тус чурт чазааның төлээлекчизи Калон Женба Тутан Кунчин болза, 1951 чылда дугуржулгага ат салган чорук — тибет улустуң, а ол ышкаш Кыдаттың өске-даа акы-дүнма национал дарының улуг тиилелгези болур деп бодунуң чугаазынга демдеглээн. Улустуң төп чазааның төлээлекчизи генерал Чжан Цзин-у митингиге чүве чугаалааш, дугуржулгага ат салган үеден бээр Тибеттиң чедип алган чедиишкиннерин айыткан. Ол чедиишкиннер болза, дарга Мао Цзе-дуннуң шын удуртулгазының ачызында Улустуң Төп чазааның национал политиказының ачызында база Далай-лама биле Панчен-ламаның аразында чаңгыс эптиг кады ажылдажылганың, оларның удуртулгазының болгаш улустуң хостакчы армиязының Тибетте турар кезектериниң быжыг корум-чурумнуунуң ачызында чедип алдынган деп үвени Чжан Цзин-у демдеглээн.

Эрткен чылдың дургузунда национал камгалалдың быжыгыышкынының дугайын, үлетпүр болгаш транспортта чедиишкиннериң дугайын ибет шериг округунуң командылакчызы Чжан Го-хуа чугаалаан.

Эрткен чылын чардынган дугуржулга болза, тибет улусту империалистиг саңлдарлардан адырып, улуска чырык, өөрүшкүлүг амыдыралды берген болгаш Кыдаттың улустарының акы-дүнма улуг өгбүлезинче тибет улусту катап катыштырып киирген деп Тибеттиң чурт чазааның төлээлекчизи Калон Суканг Вангчин болгаш Панчен-ламаның төлээлекчизи Джигме Дзасак олар медеглээннер

(СЭТА).

Француз патриоттарны өлүргенинге удур, Жак Дюклону тудуп хоругдаанынга удур херээженнериң Бүгү-делегей демократтыг Федерациязының удурланыышкыны

БЕРЛИН. Херээженнериң Бүгү-делегей демократтыг федерациязы бүгү делегейниң тайбыңга ынакшылдыг херээженнериниң мурнундан Францияның министрлер чөвүлелиниң даргазынче удурланыышкынның бижиин чоруткан, ында чугаалап турары болза: «62 чурттарның 135 миллион херээженнериниң мурнундан бистер Парижте ханныг өлүрүкчү чорукка удур, француз патриоттарны өлүрүп турарынга удур, хамааты хосталгаже, парлалганың хостуг чоруунче, чыскаал кылып болурунуң эргезинче, а ол ышкаш депутат Жак Дюклону болгаш чогаалчы Андрэ Стильди база хөй херээженнер кирип турар тайбың дээш 600 демиселчилерни тудуп хоругдаанынга шиитпирлии-биле удурланып тур бис.

Франциягa генерал Риджуэйниң келир чоруу, корей улустуң таварышканы үрегдээшкин ышкаш чорук-биле Европаның улузунга кыжанып турар, а база ол ышкаш кем-буруулуг бактериологтуг дайынның айыылын тургузуп турар.

Бүгү делегейде иелер болгаш херээженнер француз патриоттарның хөделиишкини тайбыңның херээнге болгаш бистиң ургларывысты камгалаарының херээнге канчаар-даа аажок ажыктыг болуп турар деп көрүп турар. Бистер оларны хүндүткеп турарывысты оларга илеретпишаан оларны камгалаар бис. Оларны доп-дораан хостаарын болгаш оларга кандыг-даа шаажылалдарны кылырын соксадырын негеп тур бис».

Телеграммада херээженнериң Бүгү-делегей демократтыг федерациязының чингине секретари Мари Клод Вайян-Кутюрье ат салган.

(СЭТА).

Жак Дюклону тудуп хоругдаанынга удур

Францияның компартиязының Төп комитединге Тольятиниң телеграммазы

РИМ. Италияның коммунистиг партиязының чиңгине секретари Тольяти Францияның Компартиязының Төп комитединче мооң адаанда телеграмманы чоруткан: «Кореяның чурттакчыларынга удур кем-буруулуг бактериологтуг дайынны болгаш Азияга болгаш Европага империалистиг агрессияны кылып турарының талазы-биле харыысалгалыг кижилерге удур францы улустуң күүлүг болгаш шиитпирлиг удурланыышкынының илередиишкинин Италияның коммунистери болгаш ажылчы чоннары магадап турар. Демократтар, бистиң чурттуң тайбың талалакчылары эш Дюклону дүрүм чогу-биле тудуп хоругдаанынга — даштыкы чурттарның империалистериниң талазында туруп турар реакцияның ол чаа провокациязынга килеңнеп турар болгаш франциянның хамаарышпас чоруу болгаш тайбың дээш кайгамчыктыг демиселчи-биле акы-дүнма эп-сеткил катыжыышкынын илередип тур».

(СЭТА).

Великобританияның компартиязының телеграммазы

ЛОНДОН. «Дейли уоркер» солуннуң медээлеп турары болза, Великобританияның компартиязының чингине секретари Гарри Поллит Великобританияның коммунистиг партиязының күүскомунуң мурнундан Жак Дюклону тудуп хоругдаанынга болгаш «Францияның коммунистиг партиязынга болгаш тайбың дээш демисежип турар Францияның демократтыг күжүнге удур чорудуп турар өлүрүкчү хемчегленге» удурланыышкынның телеграммазын Францияның министрлер чөвүлелиниң даргазы Пинейче чоруткан.

(СЭТА).

Финляндияның ыяш салдадыкчыларының ажыл соксадыышкыны

ХЕЛЬСИНКИ. Кеми хемде ыяш салдадыкчыларының ажыл соксадыышкыны болуп эгелээн. Ажыл соксадыышкыны кылып турарлар ажыл төлевирин улгатырарың негеп турар. Бүдүрүлге ээлериниң өскерликчи кижилерни ол улустуң аразынче чорудар дээн оралдажыышкыны кандыг-даа түңнел чок болган.

(СЭТА).

Кореяда чугаалажыышкыннар чүге узамдыгып турарыл?

Синьхуа агентилели америк агрессорларның арга-мегелерин сойгалап илередип турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан дамчыткан дыңнадыында чугаалап турары болза:

«Эки-тура барымдаалап чандырар» чорукка АҚШ-тың оралдажып турары, ооң-биле Кореяга тайбынчыдылганы чарарынга шаптыктап турар ужуру чүл дээр дугайында бүгүдээниң сонуургап турар айтырыынга харыыларны америк парлалганың дыңнадыгларындан тып ап болур. Ол айтырыгга бир харыыны Нью-Йорктуң «Дейли Компас» солуну берген. Ол солун болза, тайбынчыдылга дугайында дугуржулга чарарын АҚШ күзевейн турар деп мырыңай тодаргай айыткан. АҚШ-тың ёзулуг бодалдарын илеретпишаан, ол солуннуң май 16-дагы дугаарында тускай үүлде мынча деп бижип турар: «Кореяда тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны чорудуп турар америк генералдарның болгаш өске-даа америк төлээлекчилериң Кореяга тайбынчыдылга чарар үези ам-даа келбээн».

Өске бир харыыны «Уолл-стриг джорнэл» солуннуң корреспондентизи берген. «Амгы америк планны найсылалга ханызы-биле хынап көргениниң соонда, ол план болза, бистиң олурган черивистен шимчевезивисти, өскээр чугаалаарга, мурнундагы-ла соруглаларны ол хевээр камгалап, Соңгу Кореяга удур агаардан күштүг атакаларны чорударын боттандырарын көрүп турар деп үве меңээ билдине берген» деп ол корреспондент май 10-да Вашингтондан дамчыткан дыңнадыында бижип турар. Шериг айтырыгларының талазы-биле тайылбырладдар кылып турар америк реакционер Болдуин болза, чугаалажыышкыннарны АҚШ өш-биле узамдыктырарын оралдажып турар деп «Нью-Йорк таймс» солуннуң 26-да үнген дугаарында бижээн үүлүнге билинген. «Бир эвес херек апарза, Катышкан Нацияларның төлээлери бүгү чайның дургузунда-даа хураддаарынга белен. Өскээр чугаалаарга, чугаалажыышкыннар черле узамдыгар апаары ол» деп Болдуин бижээн.

Вашингтон чугаалажыышкыннарны чорудар деп бодавайн турар деп «Юнайтед Сиейис Ньюс Энд Уорлд Рипорт» журнал улам ажыы-биле айтып турар. Тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарда американнарның чаа кол төлээзи Гаррисон болза, чугаалажыышкыннар чорутпас, а үүгле дыңнаар деп айтыышкын алган деп ол журнал май 30-деги дугаарында бижээн. Чугаалажыышкыннар чорударында американнарның хереглеп турары ол бужар-бак тактиказы-биле кады, «Нью-Йорк Пост» солун болза, «шыдажып эрттирер чорукту» илередирин дээш кампанияны америк улустуң ортузунда чорудуп эгелээн. Кореяда байдалдарның талазы-биле америк улустуң түвүрээзиниг байдалдарын ол солун эскерип көрбейн турардыр. Май 8-теги редакциялыг үүлде солун болза: «Элээн хөй айларның дургузунда тодаргай эвес байдалга турар апаар чадавас боор бис, азы өскээр чугаалаарга, долу дайын-даа, долу тайбын-даа болбас-тыр ийин» деп айыткан.

Неделя санында үнер «Америка» деп журналдың март айдагы бир дугаарында мындыг ажык миннишкин бар: «Корея болза, бистиң чесегленишкинивисти дүргедедириниң болгаш НАТО-нуң (агрессчи Соңгу-атлантика эвилелиниң—Ред.) ажыл-чорудулгазын диргизеричин сорук киирикчизи болган».

Чөрүлдээлер үндүреринің америк тактиказының болгаш чугаалажыышкыннарны узамдыктырарының соруглазы болза, Кореяга дүшкүүрлүг байдалды ол хевээр артыраары, ынчангаш ооң-биле конгресс дамчыштыр канчаар-даа аажок хөй шериг бюджедин чорударын чиигедири, дайын белеткелдерин чорударынче боттарының чалчаларын албадаары болур дээрзинге кандыгдаа чигзиниг турбас.

Туттурган шериглериң дугайында 3 айтырыг талазы-биле амгы үеде чорудуп турар чугаалажыышкыннарда бодунуң «эки-тура барымдаалап чандырар» дээр саналынга АҚШ-тың чүге бар шаа-биле туржуп турарының кол-ла чылдагааны ол болур-дур. Ол ышкаш тайбынчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны 11 айларның дургузунда чорудуп келгениниң дургузунда кандыг-даа дугуржулга чедип алдынмаанының карачаңгыс чылдагааны база ол болур.

(СЭТА).

Кочжедо ортулукта турар туттурган шериглерни өлүрүп турар дугайында

ЛОНДОН. Нью-Йорк радиозунуң медээзин ёзугаар Рейтер агентилелиниң корреспондентизиниң медээлеп турары болза, Кочжедо ортулукта туттурган шериглер лагериниң № 66 секторунда туттурган шериглерни өлүрген болгаш балыглаан чаа чорук бар болуп турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының кол командылалының июнь 4-те медээлеп турары болза:

Корей Улустуң армиязының болгаш кыдат эки-турачыларның катыжыышкыннары июнь 3-те фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга дайзынның атакаларын чедиишкиннии-биле ойтур шаап, ооң дириг күжүнге болгаш техниказынга когаралды таварыштырган.

Улустуң армиязының зенитти кезектери болгаш дайзынның самолёттарын адар адыгжы-аңчылары, июнь 4-те чурттакчылыг черлерни араатанзыг ёзу-биле бомбалаарынга болгаш пулемёт-биле боолаарынга киржип турган дайзынның чеди самолёттарын аңдара аткан болгаш ийи самолётту үрей атканнар.

(СЭТА).

Америк ужар-үүлдүң араатанзыг чорудулгазы

ПХЕНЬЯН. Сөөлгү үениң дургузунда америк эжелекчилер Соңгу Кореяның тайбың чурттакчыларлыг пунктуларын араатанзыы-биле бомбалаарын күштелдирип турар.

Кореяның Төп телеграф агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, май 8-те америк самолёттар напалин болгаш черже киргеш элээн үр болгаш частыр дыка хөй бомбаларны Мурнуу Пхеньян можунуң Чухква уездизиниң Санвонь волостизиниң Хыкури суурунуң кырынче октааннар. Ол араатанзыг халдаашкынның түңнелинде дыка хөй тараачыннар өртенгеннер, оларның иштинде херээженнер болгаш бичин уруглар бар болган. Суур чүмү-биле бузундулар болу берген.

Май 10-да болгаш 18-те америк самолёттар Хамхын, Хыннам хоорайларже болгаш оларның кыдыгларынче халдаашкыннар чоруткан болгаш улуг калибрлиг 200 ажыг бомбаларны октаан. Чурттакчы чоннуң ортузунга өлүм-чидим болган. Май 17-де болгаш 18-те америк самолёттар Вонсан кыдында хоорайларже болгаш Канвон можунуң Мунхон волостизиниң чурттакчылыг пунктуларынче халдааннар. Ол халдаашкыннарның үезинде американнар кывар суук үүлдүг демир доскаарларны балыктаар суурларже октаан.

Америк агааржы дээрбечилер ховуда ажылдап турган тараачыннарны пулемёт-биле боолап турарлар.

Май 15-тен 25-ке чедир үениң дургузунда америк ужар-үүл Мурнуу Пхеньян можунуң тайбың чурттакчыларлыг пунктуларынче элээн халдаашкыннарны чоруткан. Ылаңгыя Тудон, Кансо болгаш Пхенвон уездилеринче күштүг халдаашкыннарны чоруткан. Бомбалаашкыннарның түңнелинде тайбың чоннуң ортузунда өлүм-чидим хөй болуп турар.

(СЭТА).

Тайбыңның Пактызы дээш!

ХЕЛЬСИНКИ. Демократтыг парлалганың медээлеп турарын ёзугаар алырга, беш улуг күрүнелериң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга 760 муң хире ат салыышкыннары майның төнчүзүнге чедир Финляндияда чыгдынган.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

МЕХАНИЗАТОРЛАР

(Төнчүзү. Эгези үшкү арында)

Сөөлүнде билген бис: Лифанов ажыл-херекке хамаарышкан чугаалажыышкынга туралыг кижи-дир, тең чырыынче чоокшуладыр очурупкаш, чугаазын уламчылаан:

—Тракторну болгаш аңаа кожар херекселдерни тарылга эгелей бергенде септеп туруп бээр болза, ону кандыг ажыл дээр боор—дээш, бригадир хомудаан шинчилиг уламчылаан. — Район тарылгаже киирикен, чамдык тракторлар шөлге баргаш тургулап алганнар. Ол үүл, чамдык эштер техниканы чедир билбээн ийикпе үнелевээннер-дир. Баш удур белеткээр херек. Бистер № 3 бригада-биле чарыштыг бис. Ында тракторлар ажылдавайн турарлар. Чарыштыг-даа болза, чыдып калзыннар дишпес бис.

Чугаалажыышкын база катап ниитинии болу берген.

—Чанын билбес аът безин кижини мөөп кааптар-ла болгай, — деп Санчаа мындыг.

—Кижилерни хөйнү белеткээр херек—деп, Лакпа чугаалаан.

—Кижилерни мээң силерге берип турар чемим ышкаш белеткээр эвес, өөредир болгай, Сережа, — дээш повар уруг катырыпкаш үне берген.

Бистер чоруурунга белеткени берген бис. Трактористер бир-ле чүвени бистерге билдинмес кылдыр чугаалажып турганнар.

— Болур бе, эштер? — деп, Лифанов биле Лакпа харугда айтырганнар.—Бистиң бир айтырыывыс бар.

—Канчап болбас боор чугаалаңар, эштер.

—Чижек, дээш ырадыр баргашдаа канчаар,—деп, Лифанов чугаазын эгелээн.—Бо колхозта электри станциязы бар-дыр. Ол колхозчуларның бажыннарын чырыдып турар, ону чедиишкин деп санаар бе, эштер?

—Ие, санап болур.

— Чедиишкин эвээш-тир, эштер, электри күжү четче ажыглатынмайн турарга чедиишкин боор бе, чырык берип турары эки-ле харын.

— Силер бодаарыңарга кандыгыл, эштер?

—Бистиң мында керосин чыттап олурарывысты кандыг үүве дээр. Күш-биле кылыр ажылды электри күжү-биле чиигедип болбас бе? Чижээлээрге, тараа бастырылгазын, арыглаарын, мал чемин кыргын, доорап бээрин, инек саарын болгаш хсй кыргыырын үүге боттандырбазыл? Ыяавыла болур. Ону үүге боттандырбайн турарыл?

Хөй күш үнер ажылдарны механизастаар дугайында партия болгаш чазактың ап турар хемчегленриниң дугайында чугаалажыышкынны кылган сөөлүнде трактористер-биле байырлашкаш, чорупкан бис.

4.

Каа-хемчилерге шаг-үеним, өскээр чугаалаарга, ажыл-ишчи хүннериниң эрттип турары бо чазын ышкаш ындыг дүрген турганы ховар болганы магат чок. Бо чылын час орайтаан. Ынчалзажок, хеп-хенертен чылыг хүннээш, черниң көрзүнүн изидип, аңаа кыштадыр чыгдынган чемиштерни болгаш сүүзүннүг өл-шыктарны былаап алыр дээн ышкаш бачым үе чедип келген. А каа-хемчилер бойдустуң ол болуушкуннарынга чалынмааннар. Олар бойдустан дүжүт алырынга тааржыр бүгү-ле ажыктыг үүлдерни чаалап алырынга беленнер. Ынчангаш олар хайныышкынныг колхозчу тараажыларның кол күжү тарылгада. Олар ында дүжүт дээш демиселдиң суурун салып турарлар. Дүнелеп орайтаан турган. А колхозчу суур хөглээшкинде. Күш-биле кылыр ажыл ам чиик апарган. Дыка хөй ажылдарны колхозчу тараажылар машина-биле күүседип турар. Оларның ажылы ам чиик болгаш хостуг шактар четчир болгаш тыптыр. Медведевка суурнуң аныяктары хөглээшкиниң соксатпааннар.

Эдер-хааржак хииледи ырлап эгелээрге, аныяктар ырлашканнар:

«Чазын эрте тараан тараа
Чаагай болгаш эрте быжар.
Чаъс-ла долу айыылдарга
Чалынмазы ында болгай...»

Өске бир черден база ыры дыңналган. Ында «Кубаньның казактары» деп ырыны ырлашканнар:

«Чалыы үүрээм ынакшылы
Шак-ла тудум тендеп чору.
Артык ынаамга ынакшылымны
Ажыдыптар аргазы үүл.

Сеткил үүрээм ажыдыксааш,
Четикпейн манап чор мен.
Эргим, эжим ынак эжим,
Эрестенип бодуң сөгле»!...

Аныяктарның хөглээшкинин дыннааш, кырганнар мынчаар бодаарлар: «Эх, аас-кежиктиглерни, аныяк эвес апарганның хомуданчыын. Ажы-төлду өстүрүп каан ол эки-дир: «Ада көрбээнин оол көөр, ие көрбээнин кызы көөр. Чок, бистер кырганнар база аас-кежиктиг бис. Чаа чурттадганы ажы-төлүвүс-биле кады тутчуп тур бис. Бо-дур аас-кежии...»

5.

Кузьма Лифановтуң трактор бригадазы МТС-че медээлерни, допчуилеткелдерни болгаш дыңнадыгларны көжүп чоруур радио станциязы-биле берип турган. Дүнеки ээлчегге ажылдаарлардан өскелерге шупту турлагга ап четкеннер. Бригадир ол хүннүң ажылын илеткээр дээш ыяла белеткеним алган. Лифанов — аныяк бригадир, ол үүгле бо чылын удуртур ажылга кирген. Ынчалза-даа ажылга кызымак болгаш дуржулгалыг механизатор. Ооң улуг боткур бүдүжү ол ажылынга таарыштыр төрүтүнгезиг-даа. Бригаланың оолдары Кузьманы бистиң чоргаарывыс дижип турарлар, үүге дээрге, ол эрткен чылын область спартакиадазынга национал хүреш талазы-биле ийиги черни алган. «Бистиң Кузьмавыс бо чылын чемпион болур» дижип турарлар. Ол илеткээр үүлдерин белеткеп алгаш, радио станциязын ажылдадыпкан.

—Алло, алло, МТС, МТС, Лифанов чугаалап тур, Лифанов чугаалап тур, харыылап көрүңер...—деп, дапкырлап-дапкырлап чугаалап турган.

Эфир шиигейнип, чамдык доора шимээннер кезек шаагайнып дыңналгылаан соонда, трактористерниң таныыры үн харыылап келген:

—Алло, алло, Зайцев дыңнап тур, чугаалап көрүңер, белен бис.

—Тиилелге хүнүнге белек болдурган ажылывысты илеткеп көрээли Дорофей Игнатьевич. Колхозта кызылтас тарылгазын доостувус. 1315 га чер тарытынды.

—Эр хейлер, Тиилелге хүнүнде тиилелгени чедип алганынарга байыр чедирдим. Четирдим, эзирлер. Часкы шөл ажылынга үлегерлиг ажылдаан дээш трактористер эштер: Сергей Лакпа, Яков Кириков, Лубошников, Жданов, Мурыгин, Иванов, Дресвянников оларга, база кожукчулар болгаш чаштырыкчылар эштер: Санчаа, Михальченко, Чаш-оол оларга машина-трактор станциязының дирекция черинин өөрүп четиргенин илергейледим...

Механизаторлар өөрээш адыш часкап, «ура» дижип тургулааннар. Олар Сергей Лакпаны болгаш Кузьма Лифановту агаарже октап үндүрүпкеннер. Аныяк бригадир-биле трактористиң тиилелгезинге канчап өөрбес боор.

Радио-биле чугаа база уламчылаан:

—Эш директор, бистиң чаржып турар бригадавыс кандыг чоруп тур?

—Олар силерден чыдып калбас дээш кызымак ажылдап турлар.

— Районда тарылга кандыг чоруп турарыл?

— Кызылтастың тарылгазы доозулган. Тараа культураларын май 10-да доозар дугайында шиитпирни партия райкому хүлээп алган, дыңнадың бе, эш Лифанов, май 10-да, май 10-да.

—Дыңнадывыс эш директор, партияның даалгазын күүседиринге бригада белен!

—Чаа-чаа чедиишкиннерлиг болуруңарны күзедим...

Кузьма Лифановтуң бригадазы ышкаш эки ажылдаан бригадалар районда хөй. Олар база-ла Тиилелге хүнүнге боттарының белектерин тутканнар. Районнуң колхозтары көдээ ажыл-агыйның күчүлүг бедик техниказынга даянгаш, кызылтастың тарылгазын Тиилелге хүнүнде доосканнар. Часкы шөл ажылдарының шакпын калбарыышкынынга механизаторлар шиитпирлиг рольду ойнааннар.

Салчак ТАМБА.

1952 ЧЫЛДЫҢ ИЙИ ДУГААР ЧАРТЫЫНДА

төп солуннарның болгаш журналдарның база область солуннарының чагылгазын хүлээп алыры үргүлчүлеп турар.

Чагылганы Тыва автономнуг областың бүгү харылзаа конторалары, салбырлары, агентилери болгаш бүдүрүлгелер, организациялар талазы-биле хөй-ниити төлээлекчилери хүлээп ап турар.

«Шын», «Тувинская правда», «Молодежь Тувы — Тываның аныяктары», «Сылдысчыгаш» солуннарның чагылгаларын лимиттер барымдалавайн хүлээп ап турар.

Союзпечать.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарьның, — 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң — 3—68, иштики информация, бухгалтерияның —3—65.

Б01402 Обкүүскомнуң типографиязы